UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK WUPPERTAL
BERGISCHE UNIVERSITÄT WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvae Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiæ, MDLXXXIX

Liber II.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-496

Visual Library

C. CORNELII TACITI
AB EXCESSV NERONIS HISTORIAR. LIB. II.

BREVIARIVM LIBRI.

Titus Vespasianus Romam missus ad gratulandum Galbæ, cæde eius auditâ, substitit. Paphiam Venerem adit, & de futuris eam consulit. Læta omnia & magna accipit. Ad patrem redit, qui belli consilia agitat. sed bellum ipsum in occasionem differt. Falsus Nero detegitur, & capitur. Othonis copiæ, & duces; & classis eius in Galliam Narbonensem irruptio. In Corsicâ motus aliquis temeritate procuratoris. Cæcina Italiam intrat, Placentiam oppugnat, sed cum infamiâ & strage repulsus. Insidias paullo pòst Othonianis locat, sed eæ quoque in ipsum vertêre. Valens Ticinum venit. seditio ibi in eum militum. Quâ compositâ, Cæcinæ rapido agmine iungitur. Otho eo nuntio accepto, de summâ belli deliberat. trahi id melius; an fortunam experiri præstaret. Postremum pessimumq; consilium præfert. Ita haut procul Bedriaco pugnatum. victi Othoniani: non tamen fracti. Sed Otho auersus à consiliis belli, mortem elegit. quam tam fortiter exequitur, quàm noster facundè narrat. Post mortem eius, seditio militum & impetus in Verginium. Senatorum etiam periculum, falso quodam nuntio. Albinus in Africâ victus, & eæ prouinciæ Vitellio adiunctæ. Quid in Italiâ Vitellius egerit, & legiones cohortesq; victas quomodo distraxerit: non sine acri tumultu apud Ticinum. At in Syriâ Vespasianus & Mucianus seriò iam de bello deliberant. huius egregia ad illum oratio. Quâ persuasus Vespasianus imperium suscipit. legiones in nomen eius iurant. præterq; Orientales, Mœsici & Pannony etiam transeunt in partes. Vitellius intereà magno & minaci agmine vrbem intrat. Popularia multa vsurpat. Consilia item eius paratusq; de bello. Gesta eodem anno, consulibus tamen aliis suffectis.

STRVEBAT iam fortuna, in diuersâ parte terrarum, initia causſasque imperio: quod * variè ortum, lætum R eip. aut atrox, ipsis Principibus prosperum, aut exitio fuit. Titus Vespasianus è Iudæâ, incolumi adhuc Galbâ, missus à patre, causſam profectionis officium erga principem, & maturam petendis honoribus iuuentam ferebat. Sed vulgus fingendi auidum, disperserat, accitum in adoptionem. materia sermonibus, senium & orbitas Principis, & intemperantia ciuitatis, donec vnus eligatur, multos destinandi. Augebat famam, ipsius Titi ingenium quantæcumque fortunæ capax, decor oris cum quadam maiestate, prosperæ Vespasiani res, præsaga responsa, & inclinatis ad credendum animis, loco omnium etiam fortuna. Vbi Corinthi, Achaiæ vrbe, certos nuntios accepit de interitu Galbæ, & aderant qui arma Vitellij bellumque affirmarent: anxius animo, paucis amicorum adhibitis, cuncta vtrimque perlustrat. Si pergeret in vrbem; nullam officij gratiam, in alterius honorē susceptī: ac se Vitellio, siue Othoni, obsidem fore. Sin rediret, offensam haut dubiam victoris. sed incertâ adhuc victoriâ, & concedente in partes patre, filium excusatum. Sin Vespasianus Remp. susciperet, obliuiscendum * infensarum, de bello agitantibus. His ac talibus inter spem metumque iactatum, spes vicit. Fuere qui accensum desiderio Berenices reginæ, vertisse iter crederent. Neque abhorrebat à Berenice iuuenilis animus: sed gerendis rebus nullum ex eo impedimentum. lætam voluptatibus adolescētiam egit, suo quàm patris imperio modestior. Igitur oram Achaiæ, & Asiæ, ac læua maris * præteruectus, Rhodum & Cyprum insulas, inde Syriam audentioribus spatiis petebat. Atque illum cupido incessit, adeundi visendique templum Paphiæ Veneris, inclytum per indigenas aduenasque. Haut fuerit longum initia religionis, templi situm, formam deæ, ne-

* variâ sorte

Titus ad Galbā missus:

Vulgi spe futurus Princeps.

Eius laus.

Galbam occisum audit.

Deliberat, an pergeret:

* *Vat.* offensar.

Sed resistit, & flectit iter.

* *Vat.* præuectus,

Veneris Paphia templum adit.

que enim alibi sic habetur, paucis disserere. Conditorem templi regem * Aeriam vetus memoria, quidam ipsius deæ nomen id perhibent. Fama recentior tradit, à Cinarâ sacratum templum, deamque ipsam conceptam mari, huc appulsam. Sed scientiam artemque haruspicum accitam, & Cilicem Thamyram intulisse. Atq; ita pactum, vt familiæ vtriusque posteri cærimoniis præsiderent. Mox ne honore nullo regium genus peregrinam stirpem antecelleret, ipsâ quam intulerant scientiâ hospites cessere. Tantum Cinarades sacerdos consulitur. Hostiæ vt quisque vouisset, mares diliguntur. Certissima fides hædorum fibris. Sanguinem aræ offundere vetitum. precibus & igne puro altaria adolentur, nec vllis imbribus quamquam in aperto madescunt. Simulacrum deæ non effigie humanâ, continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum metæ modo exsurgens. Et ratio in obscuro. Titus spectatâ opulentiâ donisque regum, quæque alia lætum antiquitatibus Græcorum genus incertæ vetustati affingit, de nauigatione primùm consuluit. Postquam pandi viam, & mare prosperum accepit, de se per ambages interrogat, cæsis compluribus hostiis. Sostratus, sacerdotis id nomen erat, vbi læta & congruentia exta, magnisq. cõsultis annuere deã videt, pauca in præsens & solita respondens, petito secreto futura aperit. Titus aucto animo ad patrem peruectus, suspensis prouinciarum & exercituum mentibus, ingens rerum [fiducia] accessit. Profligauerat bellum Iudaicum Vespasianus, oppugnatione Hierosolymorum reliquâ; duro magis & arduo opere ob ingenium gentis & peruicaciam superstitionis, quàm quòd satis virium obsessis ad tolerandas necessitates superesset. Tres, vt suprà memorauimus, ipsi Vespasiano legiones erant, exercitæ bello: quattuor Mucianus obtinebat in pace. Sed æmulatio & proximi exercitus gloria repulerat segnitiam. Quantumque illis roboris discrimina & labor, tantum his vigoris addiderat integra quies, & inexpertus belli labor. auxilia vtrique cohortium alarumque, & classes regesque, ac nomen dispari famâ celebre. Vespasianus acer militiæ, anteire agmen, locum castris capere, noctu diuque consilio, ac si res poscceret, manu hostibus obniti, cibo fortuito, veste habituque vix à gregario milite discrepans, prorsus, si auaritia abesset, antiquis ducibus par. Mucianum è contrario magnificentia & opes, & cuncta priuatum modum supergressa extollebant. aptior sermone, dispositu, prouisuque, ciuilium rerum peritus. egregium Principatus temperamentum, si demtis vtriusque vitiis, solæ virtutes miscerentur. Ceterùm hic Syriæ, ille Iudææ præpositus, vicinis prouinciarum administrationibus inuidiâ discordes, exitu demum Neronis, positis odiis in medium consuluere. primùm per amicos; dein præcipua concordiæ fides Titus, praua certamina communi vtilitate abolucrat. naturâ atque arte compositus alliciendis etiam Muciani moribus. Tribuni centurionesque, & vulgus militum, industriâ, licentiâ, per virtutes, per voluptates, vt cuique ingenium, adsciscebantur. Antequam Titus aduentaret, sacramentum Othonis acceperat vterque exercitus, præcipitibus, vt assolet, nuntiis, & tardâ mole ciuilis belli, quod longâ concordiâ quietus Oriens, tunc primùm parabat. Namque olim validissima inter se ciuium arma, in Italiâ, Galliáve, viribus Occidentis cœpta. Et Pompeio, Cassio, Bruto, Antonio, quos omnes trans mare secutum est ciuile bellum, haut prosperi exitus fuerant. Auditique sæpius in Syriâ Iudæaque Cæsares quàm inspecti. Nulla seditio legionum; tantum aduersus Parthos minæ, vario euentu. Et proximo ciuili bello, turbatis aliis, inconcussa ibi pax: dein fides erga Galbam. Mox vt Othonem ac Vitellium sceleſtis armis res Romanas raptum ire, vulgatem

* *Alij libri,* Verianum.

Quis id condiderit?

Ritus ibi sacrorum.

Deæ ipsius informe signum.

Titus à sacerdote futura discit.

Ad patrem redit.

Eius vires & copiæ.

Ingenium & mores.

Muciani itẽ mores:

Qui Syriæ Præses.

Orientales legiones Othoni iurauerant:

Haud pronæ ad res nouas.

Nisi quòd in communi hoc tumore intumescunt:

tum est, ne penes ceteros imperij præmia, penes ipsos tantum seruitij necessitas esset, fremere miles, & vires suas circumspicere. Septem legiones statim, & cum ingentibus auxiliis Syria Iudæaque: inde continua Ægyptus, duæque legiones: hinc Cappadocia Pontusque, & quidquid castrorum Armeniis prætenditur. Asia, & ceteræ prouinciæ, nec virorum inopes, & pecuniæ opulentæ. quantum insularum mari cingitur, & parando interim bello * secluſum tutumque ipsum mare. Non fallebat duces impetus militum. Sed bellantibus aliis placuit exspectari bellum, cùm *in victores victosque numquam solida fides coalesceret. Nec referre Vitellium an Othonem superstitem fortuna faceret. Rebus secundis etiam egregios duces insolescere. discordiam his, ignauiam, luxuriem. & suismet vitiis, alterum bello, alterum victoriâ periturum. Igitur arma in occasionem distulere, Vespasianus Mucianusque nuper, ceteri olim mixtis consiliis, optimus quisque amore Reip. Multos dulcedo prædarum stimulabat, alios ambiguæ domi res. Ita boni malique, causſis diuersis, sed odio pari, bellum omnes cupiebant. Sub idem tempus Achaia atque Asia falsò exterritæ, velut Nero aduentaret: vario super exitu eius rumore, eoque pluribus viuere eum fingentibus, credentibusque. Ceterorum casus conatusque in contextu operis dicemus. Tunc seruus è Ponto, siue, vt alij tradidere, libertinus ex Italiâ, citharæ & cantus peritus (vnde illi super similitudinẽ oris propior ad fallendũ fides) adiunctis desertoribus, quos inopiâ vagos ingentibus promissis corruperat, mare ingreditur: ac vi tempestatum * Scithinum insulam detrusus, & militum quosdam ex Oriente commeantium adsciuit, & abnuentes interfici iussit, & spoliatis negotiatoribus, mancipiorum valentissimum quemque armauit. Centurionemque Sisennam dextras, concordiæ insignia, Syriaci exercitus nomine ad prætorianos ferentem, variis artibus aggressus est: donec Sisenna clam relictâ insulâ, trepidus & vim metuens aufugeret. inde latè terror, multis ad celebritatem nominis erectis, rerum nouarum cupidine & odio præsentium. Gliscentem in dies famam fors discussit. Galatiam ac Pamphyliam prouincias, Calpurnio Asprenati regendas Galba permiserat. Datæ è classe Misenensi duæ triremes ad prosequendum, cum quibus Scithinum insulam tenuit. Nec defuere qui trierarchos nomine Neronis accirent. Is in mæstitiam compositus, & fidem suorum quondam militum inuocans, vt eum in Syriâ, aut Ægypto sisterent orabat. Trierarchi nutantes, seu dolo, alloquendos sibi milites, & paratis omnium animis reuersuros firmauerunt. Sed Asprenati cuncta ex fide nuntiata. cuius cohortatione expugnata nauis, & interfectis quisquis ille erat. Corpus insigne oculis comaque & toruitate vultus, in Asiam, atque inde Romam peruectum est. In ciuitate discordi, & ob crebras Principum mutationes inter libertatem ac licentiam incertâ, paruæ quoque res magnis motibus agebantur. Vibius Crispus pecuniâ, potentiâ, ingenio inter claros magis quàm inter bonos, Annium Faustum equestris ordinis, qui temporibus Neronis delationes factitauerat, ad cognitionem senatus vocabat. Nam recens Galbæ principatu censuerant patres, vt accusatorum causſæ nõscerentur. Id senatusconsultum variè iactatum, & prout potens vel inops reus inciderat, infirmum aut validum * retinebatur. Ad hæc terrore & propriâ vi Crispus incubuerat delatorem fratris sui peruertere: traxeratque magnam senatus partem, vt indefensum & inauditum dedi ad exitium postularet. Contrà apud alios nihil æquè reo proderat quàm nimia potentia accusatoris: dari tempus, edi crimina, quamuis inuisum ac nocentem, more tamen audiendum censebant. Et valuere primò,

Freta suis viribus.

**Var. secundum Vespasianus tamẽ bellum prolatat.*

**inter*

Falsus Nero in Asiâ.

Qui milites colligit.

**Cythnum*

Sed opprimitur ab Asprenate.

Vibius Crispus Anniũ accusat.

**retinebatur adhuc. Terrore.*

Et damnat: primò, dilataque in paucos dies cognitio. mox damnatus est Faustus, ne-

Ipse tamen eiusdem criminis damnandus. quaquam eo assensu ciuitatis, quem pessimis moribus meruerat. quippe ipsum Crispum easdem accusationes cum præmio exercuisse meminerant. Nec pœna criminis, sed vltor displicebat. Læta Othoni principia belli, motis ad imperium eius è Dalmatiâ Pannoniaque exercitibus. Fuere quattuor

Auxilia Othoni adfluunt. legiones, è quibus bina millia præmissa. Ipsæ modicis interuallis sequebantur: septima à Galbâ conscripta: veteranæ, vndecima ac tertiadecima, & præ-

Quartadecima, veterana & laudata legio. cipui famâ Quartadecumani, rebellione Britanniæ compressâ. Addiderat gloriam Nero, eligendo vt potissimos. Vnde longa illis erga Neronem fides, & erecta in Othonem studia. Sed quo plus virium ac roboris, è fiduciâ tardi-

Copia vrbis. tas inerat. agmen legionum, alæ cohortesq. præueniebant. Ex ipsâ vrbe haut spernenda manus, quinq. prætoriæ cohortes, & equitum vexilla cum legione primâ, ac deforme insuper auxilium, duo millia gladiatorum, sed per ciuilia arma etiam seueris ducibus vsurpatum. His copiis rector additus Annius

Annius Gallus & Spurinna ius duces. Gallus, cum Vestricio Spurinnâ ad occupandas Padi ripas præmissus: quoniam prima consiliorum frustra ceciderant, transgresso iam alpes Cæcinâ, quem sisti * inter Gallias posse sperauerat. Ipsum Othonem comitabantur

** Venet. intra Ipse Otho sequitur.* speculatorũ lecta corpora, cum ceteris prætoriis cohortibus, veterani è prætorio, classicorum ingens numerus. Nec illi segne aut corruptum luxu iter.

Cultu & victu militari. sed loricâ ferreâ vsus, & ante signa pedester, horridus, incomtus, famæque dissimilis. Blandiebatur cœptis fortuna, possessâ per mare & naues maiore

Prima belli ei prospera. Italiæ parte, penitus vsque ad initium maritimarum alpium. quibus tentandis, aggrediendæque prouinciæ Narbonensi, Suedium Clementem, Antonium Nouellum, Æmylium Pacensem duces dederat. Sed Pacensis per licentiam militum victus; Antonio Nouello nulla auctoritas; Suedius Clemens ambitioso imperio regebat. vt aduersus modestiam disciplinæ corruptus, ita præliorum auidus. Non Italia adiri, nec loca sedesque patriæ vide-

Sed milites licenter & sauè agunt. bantur: tamquam externa litora, & vrbes hostium vrere, vastare, rapere: eò atrocius, quòd nihil vsquam prouisum aduersum metus. pleni agri, apertæ domus. occurrantes domini iuxta cõiuges & liberos, securitate pacis, & belli malo circumueniebantur. Maritimas tum alpes tenebat procurator Marius

Maturus Alpium procurator vincitur. Maturus. Is cõcitâ gente, (nec deest iuuentus) arcere prouinciæ finibus Othonianos intendit. Sed primo impetu cæsi dissectique montani, vt quibus temerè collectis, non castra non ducem noscitantibus, neque in victoriâ decus esset, neque in fugâ flagitium. Irritatus eo prælio Othonis miles, vertit iras in

Albinteme lium spoliatum. municipium Albium Intemelium. quippe in acie nihil prædæ, inopes agrestes, & vilia arma: nec capi poterant, pernix genus, & gnari locorum. sed calamitatibus insontium expleta auaritia. Auxit inuidiam præclaro exemplo

Fortis ibi matris pietas. femina Ligus, quæ filio abdito, cùm simul pecuniam occultari milites credidissent, eoque per cruciatus interrogarent vbi filium occuleret, vterum ostendens, latêre respondit. Nec vllis deinde tortoribus, aut morte, constantiam vocis egregiæ mutauit. Imminere prouinciæ Narbonensi, in ver-

Valens auxilia mittit Gallis. ba Vitellij adactæ, classem Othonis, Fabio Valenti trepidi nuntij attulere. Aderant legati coloniarum, auxilium orantes. Duas Tungrorum cohortes, quattuor equitum turmas, vniuersam Treuerorum alam, cum Iulio Classico præfecto misit. è quibus pars in coloniâ Foroiulienſi retenta; ne omnibus copiis in terrestre iter versis, vacuo mari classis acceleraret. Duodecim equitum turmæ, & lecti è cohortibus, aduersus hostem iere: quibus adiuncta Li-

Pugnant cũ Othonianis. gurum cohors, vetus loci auxilium, & quingenti Pannonij nondum sub signis. Nec mora prælio: sed acie ita instructâ, vt pars classicorum mixtis pa-

ganis in colles mari propinquos exſurgeret, quantū inter colles ac litus æqui loci prætorianus miles expleret, in ipſo mari vt annexa claſſis & pugnæ parata, conuerſa, & minaci fronte prætenderetur. Vitelliani quibus minor peditum vis, in equite robur, alpinos proximis iugis, cohortes denſis ordinibus poſt equitem locant. Treuerorum turmæ obtulere ſe hoſti incautè, cùm exciperet contrà veteranus miles, ſimul à latere ſaxis vrgeret apta ad iaciendum paganorum manus; qui ſparſi inter milites, ſtrenui ignauique in victoriâ idem audebant. Additus perculſis terror, inuectâ in terga pugnantium claſſe. Ita vndique clauſi. deletæque omnes copiæ forent, ni victorem exercitum attinuiſſet obſcurum noctis, obtentui fugientibus. Nec Vitelliani, quamquam victi, quieuere: accitis auxiliis, ſecurum hoſtem, ac ſucceſſu rerum ſecordiùs agentem inuadunt. cæſi vigiles, perrupta caſtra, trepidatum apud naues, donec ſidente paulatim metu, occupato iuxtà colle defenſi, mox irrupere. Atrox ibi cædes, & Tungrarum cohortium præfecti, ſuſtentatâ diu acie, telis obruuntur. Ne Othonianis quidem incruenta victoria fuit, quorum improuidè ſecutos, conuerſi equites circumuenerunt. Ac velut pactis induciis, ne hinc claſſis, inde equites ſubitam formidinem inferrent, Vitelliani retro Antipolim Narbonenſis Galliæ municipium, Othoniani Albingaunum interioris Liguriæ reuertêre. Corſicam ac Sardiniam, ceteraſque proximi maris inſulas, fama victricis claſſis in partibus Othonis tenuit. Sed Corſicam propè afflixit Decimi Pacarij procuratoris temeritas, tantâ mole belli nihil in * ſumma profutura, ipſi exitioſa. Namque Othonis odio iuuare Vitellium Corſorum viribus ſtatuit, inani auxilio etiam ſi proueniſſet. Vocatis Principibus inſulæ, conſilium aperit. Et contradicere auſos Claudium Phirricum trierarchum liburnicarum ibi nauium, Quinctium Certum equitem Romanum, interfici iubet, quorum morte exterriti qui aderant, ſimul ignara & alieni metus ſocia imperitorum turba, in verba Vitellij iurauere. Sed vbi dilectum agere Pacarius, & inconditos homines fatigare militiæ muneribus occepit, laborem inſolitum peroſi, infirmitatem ſuam reputabant. Inſulam eſſe quam incolerent, & longè Germaniam vireſque legionum: direptos vaſtatoſq. claſſe, etiam quos cohortes alæque protegerent. Et auerſi repentè animi, nec tamē apertâ vi: aptum tempus inſidiis legêre. Digreſſis qui Pacarium frequentabant, nudus & auxilij inops, balneis interficitur. Trucidati & comites. Capita, vt hoſtium, ipſi interfectores ad Othonem tulere. Neque eos aut Otho præmio affecit, aut puniuit Vitellius, in multâ colluuie rerum maioribus flagitiis permixtos. Aperuerat iam Italiam, bellumq. tranſmiſerat, vt ſuprà memorauimus, ala Syllana, nullo apud quemquam Othonis fauore, nec quia Vitellium mallent, ſed longa pax ad omne ſeruitium fregerat, faciles occupantibus, & melioribus incurioſos. Florentiſſimū Italiæ latus, quantum inter Padum Alpeſque camporum & vrbium, armis Vitellij (namque & præmiſſæ à Cæcinâ cohortes aduenerant) tenebatur. Capta Pannoniorum cohors apud Cremonam. Intercepti centum equites, ac mille claſſici inter Placentiam Ticinumque: quo ſucceſſu Vitellianus miles, non iam flumine aut ripis arcebatur. Irritabat quin etiam Batauos Tranſrhenanoſque Padus ipſe: quem contra Placentiam tranſgreſſi, * raptis quibuſdam exploratoribus, ita ceteros terruere, vt adeſſe omnem Cæcinæ exercitum trepidi ac falſi nuntiarent. Certum erat Spurinnæ (is enim Placentiam obtinebat) nec dum veniſſe Cæcinam, & ſi propinquaret, coërcere intra munimenta militem, nec tris prætorias cohortes, & mille vexillarios cū paucis equitibus, veterano exercitui obiicere.

Sed Marte non fauſto,

Quem iterum tentant:

Nec tunc feliciter.

Procurator Corſicæ in Othonem molitur.

* ſummam

Aduerſos ſibi occidit.

Sed & ipſe mox ab inſulanis occiditur.

Pars Italiæ prima pro Vitellio.

Eius miles vlterius penetrat.

* captis

Sed

In quẽ pauci Othoniani ire volunt:

Sed indomitus miles,& belli ignarus,correptis ſignis vexilliſque ruere,& retinenti duci tela intentare, ſpretis centurionibus tribuniſque prouidentiam ducis laudantibus * qui pro Othone, & accitum Cæcinam clamitabant. Fit temeritatis alienæ comes Spurinna,primò coactus, mox velle ſimulans,quo plus auctoritatis ineſſet conſiliis,ſi ſeditio miteſceret. Poſtquam in conſpectu Padus,& nox appetebat,vallari caſtra placuit. Is labor vrbano militi inſolitus contudit animos. Tum vetuſtiſſimus quiſque caſtigare credulitatem ſuam,metum ac diſcrimen oſtendere, ſi cum exercitu Cæcina, patentibus campis, tam paucas cohortes circumfudiſſet. Iamque totis caſtris modeſti ſermones,& inſerentibus ſe centurionibus tribuniſque,laudare prouidentiam ducis: quòd coloniam virium & opum validam, robur ac ſedem bello legiſſet. Ipſe poſtremò Spurinna non tam culpam exprobrans, quàm ratione oſtendens, relictis exploratoribus, ceteros Placentiam reduxit, minus turbidos,& imperia accipientes. Solidati muri, propugnacula addita, auctæ turres,prouiſa parataque non arma modò, ſed obſequium & parendi amor,quod ſolum illis partibus defuit, cùm virtutis haut pæniteret. At Cæcina,velut relictâ poſt alpes ſæuitiâ ac licentiâ, modeſto agmine per Italiam inceſſit. Ornatum ipſius, municipia & coloniæ in ſuperbiam trahebant: quòd verſicolore ſagulo, brachas tegmen barbarum indutus, togatos alloqueretur. Vxorem quoque eius Saloninam,quamquam in nullîus iniuriam, inſigni equo oſtroque veheretur,tamquam læſi grauabantur. *Inſitâ mortalibus naturâ, recentem aliorum felicitatem ægris oculis introſpicere, modumque fortunæ à nullis magis exigere,quàm quos in æquo videre. Cæcina Padum tranſgreſſus, tentatâ Othonianorum fide per colloquium & promiſſa, iiſdem petitus, poſtquam pax & concordia ſpecioſis & irritis nominibus iactata ſunt, conſilia curaſque in oppugnationem Placentiæ magno terrore vertit: gnarus, vt initia belli proueniſſent,famam in cetera fore. Sed primus dies, impetu magis quàm veterani exercitus artibus, tranſactus. Aperti incautique muros ſubiêre, cibo vinoque prægraues. In eo certamine, pulcherrimum amphitheatri opus, ſitum extra muros, conflagrauit: ſiue ab oppugnatoribus incenſum, dum faces & glandes ac miſſilem ignem in obſeſſos iaculantur, ſiue ab obſeſſis, dum regerunt. Municipale vulgus pronum ad ſuſpiciones, fraude illata ignis alimenta credidit, à quibuſdam vicinis coloniis, inuidiæ æmulatione, quòd nulla in Italiâ moles tam capax foret. quocumque caſu * acciderat, dum atrociora metuebantur, in leui habitum: redditâ ſecuritate, tamquam nihil grauius pati potuiſſent,mærebant. Ceterùm,multo ſuorum cruore, pulſus Cæcina. Et nox parandis operibus aſſumta. Vitelliani pluteos crateſque & vineas ſuffodiendis muris, protegendiſque oppugnatoribus, Othoniani ſudes & immenſas lapidum ac plumbi æriſque moles, perfringendis operibus, obruendiſque hoſtibus expediunt. Vtrimque pudor, vtrimque gloria, & diuerſæ exhortationes, hinc legionum & Germanici exercitus robur; inde vrbanæ militiæ,& prætoriarum cohortium decus attollentium. Illi, vt ſegnem ac deſidem,& circo ac theatris corruptum militem; hi, peregrinum & externum increpabant. ſimul Othonem,ac Vitellium, celebrantes culpanteſque, vberioribus inter ſe probris,quàm laudibus ſtimulabantur. Vix dum orto die, plena propugnatoribus mœnia,fulgentes armis viriſque campi, denſum legionum agmen, ſparſa auxiliorum manus, altiora murorũ ſagittis aut ſaxis inceſſere,neglecta aut æuo fluxa cominus aggredi. Ingerunt deſuper Othoniani pila, librato magis & certo ictu, aduerſus temerè ſubeuntes cohortes

Germanorum

ire volunt: * quin

Alacriùs, quàm prudentiùs.

Coërcentur arte quâdam à duce.

Placentia munitur.

Cæcina intereà in Italiam.

*Inſito

Placentiam ſtatim oppugnat.

Amphitheatrum exuſtum:

Capaciſſimũ omnium Italiæ.

*Ven. accidit,

Iterata oppugnatio.

Sed ſtrenua repugnatio.

Germanorum,cantu truci,& more patrio, nudis corporibus,ſuper humeros ſcuta quatientium. Legionarius pluteis & cratibus tectus ſubruit muros,inſtruit aggerem, molitur portas. Contrà prætoriani diſpoſitos ad id ipſum molares,ingenti pondere ac fragore, prouoluunt. pars ſubeuntium obruti: pars confixi,& exſangues aut laceri, cùm augeret ſtragem trepidatio, eoque acriùs è mœnibus vulnerarentur,redière,infractâ partium famâ.Et Cæcina, famâ & pudore cœptæ temerè oppugnationis, ne irriſus ac vanus iiſdem caſtris aſſideret,traiecto rurſus Pado,Cremonam petere intendit. Tradidêre ſe abeunti Turullius Cerialis,cum compluribus claſſicis,& Iulius Briganticus, cum paucis equitum. hic præfectus alæ,in Batauis genitus, ille primipilaris, & Cæcinæ haut alienus,quòd ordines in Germaniâ duxerat.Spurinna,comperto itinere hoſtium, defenſam Placentiam, quæque acta, & quid Cæcina pararet, Annium Gallum per litteras docet. Gallus legionem primam in auxilium Placentiæ ducebat,diffiſus paucitati cohortium, ne longius obſidium,& vim Germanici exercitus parum tolerarent.Vbi pulſum Cæcinam pergere Cremonam accepit, ægrè coërcitam legionem, & pugnandi ardore vſque ad ſeditionem progreſſam,Bedriaci ſiſtit.Inter Veronam Cremonamque ſitus eſt vicus,duabus iã Romanis cladibus notus,infauſtuſque. Iiſdem diebus,à Martio Macro,haut procul Cremonâ,proſperè pugnatum.Namq. promtus animi Martius,tranſuectos nauibus gladiatores, in aduerſam Padi ripam,repentè effudit.Turbata ibi Vitellianorum auxilia,& ceteris Cremonam fugientibus,cæſi qui reſtiterant. Sed repreſſus vincentium impetus,ne nouis præſidiis firmati hoſtes,fortunam prœlij mutarent.Suſpectũ id Othonianis fuit,omnia,quæcunque facta,prauè æſtimantibus. Certatim, vt quiſque animo ignauus,procax ore,Annium Gallum,& Suetonium Paullinum, & Marium Celſum (nam eos Otho quoque præfecerat) variis criminibus inceſſerant. Acerrima ſeditionum ac diſcordiæ incitamenta, interfectores Galbæ,ſcelere & metu vecordes, miſcere cuncta, modò palàm turbidis vocibus,modò occultis ad Othonem litteris. qui humillimo cuique credulus, bonos metuens,trepidabat,rebus proſperis incertus,& inter aduerſa melior. Igitur Titianum fratrem accitum,bello præpoſuit.Interea, Paullini & Celſi ductu,res egregiæ geſtæ. Angebant Cæcinam, nequidquam omnia cœpta, & ſeneſcens exercitus ſui fama. pulſus Placentiâ, cæſis nuper auxiliis,etiam per concurſum exploratorum, crebra magis quàm digna memoratu prœlia, inferior:propinquante Fabio Valente,ne omne belli decus illuc concederet, reciperare gloriam,auidiùs quàm conſultiùs,properabat. Ad duodecimum à Cremonâ,locus Caſtorum vocatur, ferociſſimos auxiliarium imminentibus viæ lucis occultos imponit. equites procedere longiùs iuſſi, & irritato prœlio ſpontè refugi,feſtinationẽ ſequentium elicere, donec inſidiæ coorirentur. Proditũ id Othonianis ducibus. & curam peditum Paullinus, equitum Celſus,ſumſere. Tertiæ decimæ legionis vexillum, quattuor auxiliorum cohortes, & quingenti equites in ſiniſtro locantur. Aggerem viæ tres prætoriæ cohortes,artis ordinibus obtinuere. Dextrâ fronte prima legio inceſſit,cum duabus vexillaribus cohortibus, & quingentis equitibus. Super hos è prætorio auxiliiſque mille equites, cumulus proſperis, aut ſubſidium laborantibus,ducebantur. Antequam miſcerentur acies, terga vertentibus Vitellianis,Celſus doli prudens,repreſſit ſuos. Vitelliani temerè exſurgentes, cedente ſenſim Celſo, longiùs ſecuti, vltrò in inſidias præcipitantur. nam à lateribus cohortes legionum, aduersâ fronte, & ſubito diſcurſu terga cinxerant equites. Signum pugnæ non ſtatim à Suetonio Paullino pediti datum.

Et abit Cæcina irritus.

Bedriacum, vicus.

Othonianorum pugna proſpera.

Qui ſeditioſi in duces.

Titianus copiis præfectus.

Cæcina inſidias ponit.

Quæ detecta Othonianis.

Itaque in ipſum vertere.

Contator

Suetonij cautela & tarditas.

Contator naturâ, & cui cauta potius consilia cum ratione, quàm prospera ex casu placerent. compleri fossas, aperiri campum, pandi aciem iubebat, satis citò incipi victoriam ratus, vbi prouisum foret ne vincerentur. Eâ contatione, spatium Vitellianis datum, in vineas nexu traducum impeditas, refugiendi. Et modica silua adhærebat, vnde rursus ausi, promtissimos prætorianorum equitum interfecere. vulneratur rex Epiphanes, impigrè pro Othone pugnam ciens. Tum Othonianus pedes erupit: protritâ hostium acie, versi

Vitelliani fugantur.

in fugam etiam qui subueniebant. Nam Cæcina nõ simul cohortes, sed singulas acciuerat: quæ res in prœlio trepidationem auxit, cùm dispersos, nec vsquam validos, pauor fugientium abriperet. Orta & in castris seditio, quòd non vniuersi ducerentur. Vinctus præfectus castrorum Iulius Gratus, tamquam fratri apud Othonem militanti proditionem ageret: cùm fratrem eius Iulium Frontonem tribunum, Othoniani sub eodem crimine vinxissent. Ceterùm ea vbique formido fuit, apud fugientes, occurrantes, in acie, pro vallo, vt deleri cum vniuerso exercitu Cæcinam potuisse, ni Suetonius Paullinus receptui cecinisset, vtrisq. in partibus percrebuerit. Timuisse se Paullinus ferebat, tantum insuper laboris atque itineris, ne Vitellianus miles recens è castris fessos aggrederetur, perculsis nullum retro subsidium foret. apud paucos ea ducis ratio probata, in vulgus aduerso rumore fuit. Haut perinde damnũ Vitellianos in metum compulit, quàm ad modestiam composuit: nec solùm apud Cæcinam, qui culpam in militem conferebat, sedi-

Suetonius receptui canit: Sed præfestinè.

Valens venit in Italiam.

tioni magis quàm prœlio paratũ, sed Fabij quoque Valentis copiæ (iam enim Ticinum venerat) posito hostium contemtu, & recuperandi decoris cupidine, reuerentiùs & æqualiùs duci parebant. Grauis alioquin seditio exarserat, quam altiori initio (neque enim rerum à Cæcinâ gestarum ordinem interrumpi oportuerat) repetam. Cohortes Batauorum, quas bello Neronis à quartadecimâ legione digressas, cùm Britanniam peterent, audito Vitellij motu in ciuitate Lingonum Fabio Valenti adiunctas rettulimus, superbè

Batauorum iactantia:

agebant, vt cuiusque legionis tentoria accessissent, coërcitos à se quartadecimanos, ablatam Neroni Italiam, atque omnem belli fortunam in ipsorum manu sitam iactantes. Contumeliosum id militibus, acerbum duci, corrupta iurgiis aut rixis disciplina. Ad postremum Valens è petulantiâ, etiam perfidiam suspectabat. Igitur nuntio allato, pulsam Treuerorum alam Tungrosque à classe Othonis, & Narbonensem Galliam circumiri, simul curâ socios

Suspecta Valenti.

tuendi, & militari astu, cohortes turbidas, ac si vnà forẽt, prævalidas, dispergendi, partem Batauorum ire in subsidium iubet. Quod vbi auditum, vulgatumque, mærere socij, fremere legiones, *Orbari se fortissimorum virorum auxilio. veteres illos & tot bellorum victores, postquam in conspectu sit hostis, velut ex acie abduci. si prouincia, vrbe & salute imperij potior sit, omnes illuc sequerentur: sin victoriæ sanitas, sustentaculum, columen in Italiâ verteretur, non abrumpendos, vt corpori, validissimos artus.* Hæc ferociter iactando, postquam, immissis lictoribus, Valens coërcere

Diuidere eos parat.

Vnde nata seditio.

seditionem cœptabat, ipsum inuadunt, saxa iaciunt, fugientem sequuntur. Spolia Galliarum, & Viennensium aurum, & pretia laborum suorum occultare clamitantes, direptis sarcinis, tabernacula ducis, ipsamque humum pilis & lanceis rimabantur. nam Valens, seruili veste, apud decurionem equitum tegebatur. Tum Alphenus Varus præfectus castrorum, deflagrante paulatim seditione, addit consilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omisso tubæ sono, quo miles ad belli munia cietur. Igitur torpere cuncti, circumspectare inter se attoniti: & id ipsum quòd nemo regeret pauentes, silentio, patientiâ, postremò precibus ac lacrymis veniam quærebant. Vt verò deformis &

Dux comprimere parat: Sed ipsum inuadunt.

Latêre cogitur.

Varus per artem eos sedat.

mis & flens,& præter ſpem incolumis Valens proceſſit,gaudium, miſeratio, fauor:verſi in lætitiam (vt eſt vulgus vtroque immodicum) laudantes gratanteſque,circumdatum aquilis ſigniſque, in tribunal ferunt. Ille,vtili moderatione,non ſuppliciũ cuiuſquam popoſcit: ac ne diſſimulans ſuſpectior foret,paucos incuſauit : gnarus ciuilibus bellis, plus militibus quàm ducibus,licere. Munientibus caſtra apud Ticinum, de aduersâ Cæcinæ pugnâ allatum,& propè renouata ſeditio, tamquam fraude & contationibus Valentis prœlio defuiſſent. Nolle requiem, non exſpectare ducẽ, anteire ſigna, vrgere ſigniferos. rapido agmine Cæcinæ iunguntur. Improſpera Valentis fama apud exercitum Cæcinæ erat: expoſitos ſe tanto pauciores integris hoſtium viribus querebantur, ſimul in ſuam excuſationem, & aduentantium robur per adulationem attollentes, ne vt victi & ignaui deſpectarentur. Et quamquam plus virium,propè duplicatus legionum auxiliorumque numerus erat Valenti,ſtudia tamen militum in Cæcinam inclinabant,ſuper benignitatem animi quâ promtior habebatur, etiam vigore ætatis, proceritate corporis,& quodam inani fauore. Hinc æmulatio ducibus. Cæcina, vt fœdum & maculoſum:ille,vt vanum ac tumidũ,irridebant.Sed condito odio, eandem vtilitatẽ fouere,crebris epiſtolis,ſine reſpectu veniæ, probra Othoni obiectantes: cùm duces partium Othonis, quamuis vberrimâ conuiciorum in Vitellium materiâ,abſtinerent.Sanè ante vtriuſq. exitum, quo egregiam Otho famam,Vitellius flagitioſiſſimam,meruêre,minus Vitellij ignauæ voluptates,quàm Othonis flagrantiſſimæ libidines timebantur.Addiderat huic terrorem atque odium cædes Galbæ:contrà,illi initium belli nemo imputabat. Vitellius,ventre & gulâ ſibi ipſi hoſtis: Otho, luxu, ſæuitiâ, audaciâ,Reip. exitioſior ducebatur. Coniunctis Cæcinæ ac Valentis copiis, nulla vltrà penes Vitellianos mora,quin totis viribus certarent. Otho conſultauit,trahi bellum,an fortunam experiri placeret. Tum Suetonius Paullinus,dignum famâ ſuâ ratus,quâ nemo illâ tempeſtate militaris rei callidior habebatur,de toto genere belli cenſere, feſtinationem hoſtibus,moram ipſis vtilem diſſeruit. *Exercitum Vitellij vniuerſum aduenisse : nec multum virium à tergo, quoniam Galliæ tumeant,& deſerere Rheni ripam,irrupturis tam infeſtis nationibus,non conducat. Britannicum militem hoſte & mari diſtineri : Hiſpanias, armis non ita redundare: prouinciam Narbonenſem,incurſu claſſis,& aduerſo prœlio contremuiſſe : clauſam alpibus, & nullo maris ſubſidio,Tranſpadanam Italiam, atque ipſo tranſitu exercitus vaſtatam: non frumentum vſquam exercitui,nec exercitum ſine copiis retineri poſſe. Jam Germanos,quod genus militum apud hoſtes atrociſſimum ſit,tracto in æſtatem bello, fluxis corporibus,mutationem ſoli cælique haut toleraturos. Multa bella impetu valida,per tædia & moras euanuiſſe. Contrà,ipſis omnia opulenta,& fida: Pannoniam,Mœſiam,Dalmatiam, Orientem,cum integris exercitibus: Italiam,& caput rerum vrbem,ſenatumque & populum, nunquam obſcura nomina, & ſi aliquando obumbrentur:publicas priuataſque opes, & immenſam pecuniam,inter ciuiles diſcordias ferro validiorem: corpora militum aut Italiæ ſueta,aut æſtibus.Obiacere fluuien Padum,tutas viris muriſque vrbes,è quibus nullam hoſti ceſſuram,Placentiæ defenſione exploratum. proinde duceret bellum. Paucis diebus quartamdecimam legionem, magnâ ipſam famâ, cum Mœſiacis copiis affore.Tum rurſus deliberaturum,& ſi prœlium placuiſſet,auctis viribus certaturos.* Accedebat ſententiæ Paullini Marius Celſus.Idem placere Annio Gallo,paucos ante dies lapſu equi afflicto, miſſi qui conſilium eius ſciſcitarentur,rettulerant. Otho pronus ad decertandum. Frater eius Titianus, & præfectus prætorij Proculus,imperitiâ properãtes, fortunã & deos & numen Othonis adeſſe conſiliis,affore conatibus teſtabantur. neu quis obuiam ire ſententiæ auderet, in adulationem conceſſerant. Poſtquam pugnari placi-

Valens prodit, lato & gratanti milite.

Qui feſtinat ad Cæcinam.

In quem milites valdè proni.

In Othonem probra.

Comparatio eius cum Vitellio.

Deliberat Otho, an pugnandum.

Negat peritiſſimus bellorum Suetonius.

Othoni mens alia, & imperitis.

T tum,

Hi vicerunt:

tum,interesse pugnæ imperatorem,an seponi melius foret,dubitauêre. Paullino & Celso iam non aduersantibus,ne Principem obiectare periculis viderentur,iidem illi deteriores consilij auctores perpulêre, vt Brixellum concederet,ac dubiis prœliorum exemptus,summæ rerum & imperij se ipsum reseruaret.Is primus dies Othonianas partes afflixit.Namque & cum ipso prætoriarum cohortium,& speculatorum,equitumque, valida manus discessit; & remanentium fractus animus: quando suspecti duces, & Otho, cui vni apud militem fides,dum & ipse non nisi militibus credit, imperia ducum in incerto reliquerat. Nihil eorum Vitellianos fallebat,crebris vt in ciuili bello transfugiis,& exploratores curâ diuersa scisciţandi, sua non occultabant.

Etiam hoc, ne Otho interesset.

Vitelliani agunt cautiùs.

Quieti intentique Cæcina ac Valens,quâdo hostis imprudentiâ rueret,quod loco sapientiæ est,alienam stultitiam opperiebantur, inchoato ponte transitum Padi simulantes,aduersus oppositam gladiatorum manum .ac ne ipsorum miles segne otium tereret, naues pari inter se spatio, validis vtrimque trabibus connexæ,aduersum in flumen dirigebantur, iactis insuper anchoris, quæ firmitatem pontis continerent. Sed anchorarum funes non extenti fluitabant, vt augescente flumine, inoffensus ordo nauium attolleretur. Claudebat pontem imposita turris,& in extremam nauem educta:vnde tormentis ac machinis hostes propulsarentur. Othoniani in ripâ turrim struxerant,saxaque & faces iaculabantur. Et erat insula amne medio,in quam gladiatores nauibus molientes,Germani nando prælabebantur. Ac fortè plures transgressos, completis liburnicis, per promptissimos gladiatorum Macer aggreditur. Sed neque ea constantia gladiatoribus ad prœlia quæ militibus, nec perinde nutantes è nauibus, quàm stabili gradu è ripâ,vulnera dirigebant. Et cùm variis trepidantium inclinationibus, immixti remiges propugnatoresque turbarentur,desilire in vada vltrò Germani, retentare puppes, scandere foros,aut cominus mergere. quæ cuncta in oculis vtriusque exercitus,quanto lætiora Vitellianis, tanto acriùs Othoniani caussam auctoremque cladis detestabantur. Et prœlium quidem, abruptis quæ superfuerant nauibus, fugâ diremptum: Macer ad exitium poscebatur. Iamque vulneratum eminus lanceâ, strictis gladiis inuaserant, cùm intercursu tribunorum centurionumque protegitur. Nec multò pòst; Vestricius Spurinna, iussu Othonis,relicto Placentiæ modico præsidio,cum cohortibus subuenit. Dein Flauium Sabinum consulem designatum Otho rectorem copiis misit, quibus Macer præfuerat,læto milite ad mutationem ducum, & ducibus ob crebras seditiones,tam infestam militiâ aspernantibus. Inuenio apud quosdam auctores,pauore belli, seu fastidio vtriusque Principis, quorum flagitia ac dedecus apertiore in dies famâ noscebantur, dubitasse exercitus, num posito certamine,vel ipsi in medium consultarent, vel senatui permitterent legere Imperatorem. Atque eò duces Othonianos spatium ac moras suasisse, præcipuè Paullinum:quòd vetustissimus consularium,& militiâ clarus,gloriam nomenque Britannicis expeditionibus meruisset. Ego vt concesserim apud paucos, tacito voto, quietem pro discordiâ, bonum & innocentem Principem,pro pessimis ac flagitiosissimis expetitum: ita neque Paullinum, quâ prudentiâ fuit,speraſſe,corruptissimo sæculo, tantam vulgi moderationem reor,vt qui pacem belli amore turbauerant, bellum pacis caritate deponerent: neque aut exercitus linguis moribusque dissonos,in hunc consensum potuisse coalescere:aut legatos ac duces,magnâ ex parte luxus,egestatis, scelerum sibi conscios,nisi pollutum obstrictumque meritis suis Principem passuros. Vetus ac iam pridē insita mortalibus potentiæ cupido,cum imperij

Pontem in Padostruũt.

Leue prœliũ inter gladiatores & Germanos.

Non pro bono illis.

Insolentia militum in Macrum.

Flauius Sabinus ei substituitur.

Fama de studio pacis.

Quam refellit Tacitus.

Imperij cupido vetus.

magnitudine

magnitudine adoleuit,erupitque. Nam rebus modicis,æqualitas facilè habebatur. sed vbi subacto orbe, & æmulis vrbibus regibúsve excisis, securas opes concupiscere vacuum fuit, prima inter patres plebemque certamina exarsere. Modò turbulenti tribuni, modò consules prævalidi, & in vrbe ac foro tentamenta ciuilium bellorũ. Mox è plebe infimâ, C. Marius, & nobilium sæuissimus L. Sulla,victam armis libertatem in dominationem verterunt. Post quos Gn. Pompeius occultior,non melior. Et numquam postea, nisi de principatu quæsitum. Non discessere ab armis in Pharsaliâ ac Philippis ciuium legiones, nedùm Othonis ac Vitellij exercitus sponte posituri bellum fuerint. Eadem illos deûm ira,eadem hominum rabies,eædem scelerum caussæ in discordiam egêre. Quòd singulis velut ictibus transacta sunt bella, ignauiâ Principum factum est. Sed me veterum nouorumque morum reputatio longius tulit. Nunc ad rerum ordinem venio. Profecto Brixellum Othone, honor imperij penes Titianum fratrem, vis ac potestas penes Proculum præfectum. Cellus & Paullinus,cùm prudentiâ eorum nemo vteretur,inani nomine ducum, alienæ culpæ prætendebantur. Tribuni centurionesque ambigui, quòd spretis melioribus,deterrimi valebant. Miles alacer, qui tamen iussa ducum interpretari quàm exsequi mallet. Promoueri ad quartum à Bedriaco castra placuit, adeò imperitè, vt quamquam verno tempore anni,& tot circum amnibus, penuriâ aquæ fatigarentur. Ibi de prœlio dubitatum,Othone per litteras flagitante, vt maturarent: militibus, vt Imperator pugnæ adesset poscentibus: plerique copias trans Padum agentes acciri postulabant. Nec perinde diiudicari potest, quid optimum factu fuerit, quàm pessimum fuisse quod factum est. Non vt ad pugnam, sed ad bellandum profecti, Confluentes Padi & Adduæ fluminum XVI. inde milium spatio distantes petebant. Celso & Paullino abnuentibus,militem itinere fessum, sarcinis grauem, obiicere hosti, non admissuro quo minus expeditus & vix quattuor milia passuum progressus, aut incompositos in agmine, aut dispersos, & vallum molientes aggrederetur. Titianus & Proculus,vbi consiliis vincerentur,ad ius imperij transibant. Aderat sanè citus equo Numida, cum atrocibus mandatis, quibus Otho, increpitâ ducum segnitiâ, rem in discrimen mitti iubebat: æger morâ, & spei impatiens. Eâdem die, ad Cæcinam operi pontis intentum,duo prætoriarum cohortium tribuni, colloquium eius postulantes, venerunt. Audire conditiones, ac reddere parabat, cùm præcipites exploratores adesse hostem nuntiauêre. Interruptus tribunorum sermo. eoque incertum fuit, insidias, an proditionem,vel aliquod honestum consilium cœptauerint. Cæcina dimissis tribunis,reuectus in castra, datum iussu Fabij Valentis pugnæ signum, & militem in armis inuenit. Dum legiones de ordine agminis sortiuntur, equites prorupêre,& mirum dictu,à paucioribus Othonianis,quo minus in vallum impingerentur,Italicæ legionis virtute territi sunt. ea strictis mucronibus, redire pulsos, & pugnam resumere coëgit. Disposita Vitellianarum legionum acies, sine trepidatione, & enim (quamquam vicino hoste) aspectus armorum densis arbustis prohibebatur: apud Othonianos pauidi duces, miles ducibus infensus, mixta vehicula & lixæ, & præruptis vtrimque fossis,via quieto quoque agmini angusta. Circumsistere alij signa sua, quærere alij: incertus vndique clamor, accurrentium, * clamantium: & vt cuique audacia vel formido, in primam postremámve aciem prorumpebant, vel reuehebantur. Attonitas subito terrore mentes, falsum gaudium in languorem vertit, repertis qui desciuisse à Vitellio exercitum ementirentur.

Cui origo, opes.

Plureſq; Romæ ad idem adſpirarunt.

Titianus pro Othone copiis præest, sed titulo: Vi Proculus

Imperitia eorum & lapsus.

Militem fessum hosti obiiciunt.

Duorũ Tribunorum colloquium:

Incertum cui fini.

Vitelliani pugnæ se aptant:

Sine metu, & compositè.

Apud Othonianos contrà, turba.

vocantium:

Falso nuncio iis impositũ.

Is rumor ab exploratoribus Vitellij diſperſus, an ipsâ Othonis parte, ſeu dolo, ſeu forte ſurrexerit, parum compertum. Omiſſo pugnæ ardore, Othoniani vltrò ſalutauêre. & hoſtili murmure excepti, pleriſque ſuorum ignaris quæ cauſſa ſalutandi, metum proditionis fecêre. Tum incubuit hoſtium acies, integris ordinibus, robore & numero præſtantior. Othoniani quamquam diſperſi, pauciores, feſſi, prœlium tamen acriter ſumſêre. Et per locos arboribus ac vineis impeditos, non vna pugnæ facies. cominus, eminuſque, cateruis & cuneis, concurrebant: in aggere viæ, collato gradu, corporibus & vmbonibus niti, omiſſo pilorum iactu, gladiis & ſecuribus galeas loricaſque perrumpere, noſcentes inter ſe, ceteris conſpicui, in euentum totius belli certabant. Fortè inter Padum viamque, patenti campo, duæ legiones congreſſæ ſunt: pro Vitellio Vnaetuiceſima, cui cognomen Rapaci, vetere gloriâ inſignis: è parte Othonis, prima Adiutrix, non antè in aciem deducta, ſed ferox, & noui decoris auida. Primani, ſtratis Vnaetuiceſimanorum principiis, aquilam abſtulêre. quo dolore accenſa legio, & impulit rurſus primanos, interfecto Orphidio Benigno legato, & plurima ſigna vexillaque ex hoſtibus rapuit. A parte aliâ, propulſa Quintanorum impetu tertiadecima legio: circumuenti plurium accurſu quartadecimani. Et ducibus Othonis iam pridem profugis, Cæcina ac Valens ſubſidiis ſuos firmabant. Acceſſit recens auxilium Varus Alphenus cum Batauis, fusâ gladiatorum manu, quam nauibus tranſuectam, oppoſitæ cohortes in ipſo flumine trucidauerant. ita victores latus hoſtium inuecti. Et mediâ acie perruptâ, fugêre paſſim Othoniani Bedriacum petentes. Immenſum id ſpatium. obſtructæ ſtrage corporum viæ. quo plus cædis fuit. neque enim ciuilibus prœliis, capti in prædam vertuntur. Suetonius Paullinus, & Licinius Proculus, diuerſis itineribus, caſtra vitauêre. Vedium Aquilam tertiædecimæ legionis legatum, iræ militum inconſultus pauor obtulit. Multo adhuc die vallum ingreſſus, clamore ſeditioſorum & fugacium circumſtrepitur. Non probris, non manibus abſtinent, deſertorem proditoremque increpant, nullo proprio crimine eius, ſed, more vulgi, ſuum quiſque flagitium aliis obiectantes. Titianum & Celſum nox iuuit, diſpoſitis iam excubiis, compreſſiſque militibus, quos Annius Gallus precibus, conſilio, auctoritate flexerat, ne ſuper cladem aduerſæ pugnæ, ſuiſmet ipſi cædibus ſæuirent. ſiue finis bello veniſſet, ſeu reſumere arma mallent, vnicum victis in conſenſu leuamentum. Ceteris fractus animus. Prætorianus miles, non virtute ſe, ſed proditione victum fremebat. Ne Vitellianis quidem incruentâ fuiſſe victoriam, pulſo equite, raptâ legionis aquilâ. Supereſſe cum ipſo Othone militum quod trans Padum fuerit: venire Mœſicas legiones: magnam exercitus partem Bedriaci remanſiſſe. hos certè nondũ victos, & ſi ita ferret, honeſtiùs in acie perituros. His cogitationibus truces aut pauidi, extremâ deſperatione ad iram ſæpiùs, quàm in formidinẽ, ſtimulabãtur. At Vitellianus exercitus, ad quintum à Bedriaco lapidem conſedit, non auſis ducibus eodem die oppugnationem caſtrorũ. Simul voluntaria deditio ſperabatur. Sed expeditis & tantum ad prœlium egreſſis, munimentum fuêre arma & victoria. Poſterâ die, haut ambiguâ Othoniani exercitus voluntate, & qui ferociores fuerant ad pœnitentiam inclinantibus, miſsâ legatione, apud duces Vitellianos dubitatum, quo minus pacem concederent. Legati pauliſper retenti. ea res hæſitationem attulit, ignaris adhuc an impetraſſent. Mox remiſsâ legatione patuit vallum. Tum victi victoreſque in lacrymas effuſi, ſortem ciuilem armorum miſerâ lætitiâ deteſtantes. Iiſdem tentoriis, alij fratrum, alij propinquorum

Tamen acriter pugnatũ.

Duarum legionum certamen.

Duces Othonis profugiunt.

Et mox exercitus.

Qui ducibus infenſus, tumultuatur in caſtris.

Placat Annius Gallus.

Prætorij miles nihil fractus eâ pugnâ.

Vitelliani victores caſtris adpropinquant.

Legati ad eos veniunt, pro venia.

Et impetrãt.

Deteſtantur communiter ciuilia bella.

quorum vulnera fouebant. Spes & præmia in ambiguo: certa, funera & luctus. Nec quisquam adeò mali expers, vt non aliquam mortem mæreret. Requisitum Orphidij legati corpus, honore solito crematur. Paucos necessarij ipsorum sepeliuêre. Ceterum vulgus, super humum relictum. Opperiebatur Otho nuntium pugnæ, nequaquam trepidus, & consilij certus. Mæsta primùm fama, dein profugi è prœlio perditas res patefaciunt. Non exspectauit militum ardor vocem Imperatoris. bonũ habere animum iubebant. superesse adhuc nouas vires, & ipsos extrema passuros, ausurosque. neque erat adulatio. Ire in aciem, excitare partium fortunam, furore quodam & instinctu flagrabant. qui procul astiterant, tendere manus, & proximi prehensare genua, promtissimo Plotio Firmo. Is prætorij præfectus, identidem orabat, *Ne fidissimum exercitum, ne optimè meritos milites desereret: maiore animo tolerari aduersa quàm relinqui. fortes & strenuos, etiam cõtra fortunam, insistere spei, timidos & ignauos ad deliberationem formidine properare.* Quas inter voces, vt flexerat vultum, aut indurauerat Otho, clamor & gemitus. Nec prætoriani tantum, proprius Othonis miles, sed præmissi Mœsiâ, eandem obstinationem aduentantis exercitus, legiones Aquileiam ingressas, nuntiabant. vt nemo dubitet potuisse renouari bellum atrox, lugubre, incertum victis, & victoribus. Ipse * versus à consiliis belli, *Hunc*, inquit, *animum, hanc virtutem vestram vltrà periculis obiicere, nimis grande vitæ meæ pretium puto. Quanto plus spei ostenditis, si viuere placeret, pulchrior mors erit. Experti inuicem sumus, ego ac fortuna. ne tempus computaueritis, difficilius est temperare felicitati, quâ te non putes diu vsurum. Ciuile bellum à Vitellio cœpit, & vt de principatu certaremus armis, initium illic fuit. ne plusquam semel certemus, penes me exemplum erit. Hinc Othonem posteritas æstimet. Fruetur Vitellius fratre, coniuge, liberis. mihi non vltione, neque solatiis opus est. Alij diutius imperium tenuerunt; nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus, sterni rursus, & Reip. eripi patiar? Eat hic mecum animus, tamquam perituri pro me fueritis. Sed este superstites, nec diu moremur, ego incolumitatem vestram, vos constantiam meam. Plura de extremis loqui, pars ignauiæ est. præcipuum destinationis meæ documentum habete, quòd de nemine queror. Nam incusare deos vel homines, eius est, qui viuere velit.* Talia locutus, * vt cuique ætas aut dignitas, comiter appellatos, irent properè, neu remorando iram victoris asperarent, iuuenes auctoritate, senes precibus monebat: placidus ore, intrepidus verbis, intempestiuas suorum lacrymas coërcens. Dari naues ac vehicula abeuntibus iubet. libellos epistolasque, studio erga se, aut Vitellium contumeliis, insignes, abolet. Pecunias distribuit parcè, nec vt periturus. Mox Saluium * Cocceianum fratris filium primâ iuuentâ trepidum, & mærentem, vltrò solatus est, laudando pietatem eius, castigando formidinem. *An Vitellium tam immitis animi fore, vt pro incolumi totâ domo, ne hanc quidem sibi gratiam redderet? Mereri se festinato exitu clementiam victoris. Non enim vltimâ desperatione, sed poscente prœlium exercitu, remisisse Reipub. nouissimum casum. Satis sibi nominis, satis posteris suis nobilitatis quæsitum. post Iulios, Claudios, Seruios, se primum, in familiam nouam imperium intulisse. proinde erecto animo capesseret vitam, neu patruũ sibi Othonem fuisse, aut obluiisceretur vnquam, aut nimium meminisset.* Post quæ, dimotis omnibus, paulum requieuit. atque illum iam supremas curas * agentem repens tumultus auertit, nuntiatâ consternatione ac licentiâ militum. namque abeuntibus exitium minitabantur, atrocissimâ in Verginium vi, quem clausâ domo obsidebant. increpitis seditionis auctoribus regressus, vacauit abeuntiũ alloquiis, donec omnes inuiolati digrederẽtur. * Vesperascente die, sitim haustu gelidæ aquæ sedauit. Tum allatis * pugionibus, cùm vtrumque tentasset, alterum capiti subdit. Et exploratо, iam profectos amicos, noctem quietam, vtque affirmatur, non in-

Tristis hic ad Othonem nuncius.

Quem milites fidissimi erigunt:

Et cum iis Plotius Firmus.

Sed ipse bellum abhorret.

* *Libri alij, auersus, Oratio huic rei elegans.*

Attendite principes.

Suos dimittit.

Cauet omnibus in posterum.

* Cocceium, *vocat Plut.*

Fratris filium alloquitur.

Morti se parat.

* *Quidam libri,* animo volutantem *Impeditur seditione militum: Quam interueniẽs sedat.*

* *Fer.* Vesperante. *Nocte eâ dormit.*

* *Libri aliquot,* pugionibus duobus,

Manè se interficit.

somnem egit. Luce primâ, in ferrum pectore incubuit. Ad gemitum morientis, ingressi liberti, seruique, & Plotius Firmus prætorij præfectus, vnum vulnus inuenêre. Funus maturatum. ambitiosis id precibus petierat, ne amputaretur caput, ludibrio futurum. Tulêre corpus prætoriæ cohortes, cum laudibus & lacrymis, vulnus manusq. eius exosculantes. Quidam militum, iuxta rogum interfecere se, non noxâ neque ob metum, sed æmulatione decoris, & caritate Principis. Ac postea, promiscuè Bedriaci, Placentiæ, aliis in castris, celebratum id genus mortis. Othoni sepulcrum exstructum est, modicum, & mansurum. Hunc vitæ finem habuit septimo & tricesimo ætatis anno. Origò illi è municipio Ferentino. Pater consularis, auus prætorius, maternum genus impar, nec tamen indecorum. pueritia ac iuuenta, qualem monstrauimus. duobus facinoribus, altero flagitiosissimo, altero egregio, tantundem apud posteros meruit bonæ famæ, quantum malæ. Vt conquirere fabulosa, & fictis oblectare legentium animos, procul grauitate cœpti operis crediderim; ita vulgatis traditisque demere fidem, non ausim. Die quo Bedriaci certabatur, auem inusitatâ specie, apud Regium Lepidum celebri * luco consedisse, incolæ memorant, nec deinde cœtu hominũ, aut circumuolitantium alitum, territam pulsámve, donec Otho se ipse interficeret: tum ablatam ex oculis: & tempora reputantibus, initium finemq. miraculi, cum Othonis exitu competisse. In funere eius, nouata luctu ac dolore militum seditio. nec erat, qui coërceret. Ad Verginium versi, modò vt reciperet imperium, nunc vt legatione apud Cæcinam ac Valentem fungeretur, minitantes orabant. Verginius per auersam domus portam furtim digressus, irrumpentes frustratus est. Earum, quæ Brixelli egerant, cohortium, preces, Rubrius Gallus tulit. Et venia statim impetrata, concedentibus ad victorem, per Flauium Sabinum, iis copiis quibus præfuerat. Posito vbiq. bello, magna pars senatus extremum discrimen adiit, profecta cum Othone ab vrbe, dein Mutinæ relicta. illuc de aduerso prœlio allatum. Sed milites, vt falsum rumorem aspernantes, quòd infensum Othoni senatum arbitrabantur, custodire sermones, vultum habitumque trahere in deterius: conuiciis postremò ac probris caussam & initium cædis quærebant. cùm alius insuper metus senatoribus instaret, ne præualidis iam Vitellij partibus, contanter excepisse victoriam crederentur. Ita trepidi & vtrimque anxij coëunt. nemo priuatim expedito consilio, inter multos, societate culpæ tutior. Onerabat pauentium curas ordo Mutinensis, arma & pecuniam offerendo, appellabatque Patres Conscriptos, intempestiuo honore. Notabile iurgium inde fuit, quo Licinius Cæcina Marcellum Eprium, vt ambigua differentem, inuasit. Nec ceteri sententias aperiebant. Sed inuisum memoriâ delationum, expositumque ad inuidiam Marcelli nomen, irritauerat Cæcinam, vt nouus adhuc, & in senatum nuper adscitus, magnis inimicitiis clarescceret. Moderatione meliorum dirempti. Et redière omnes Bononiam, rursus cõsiliaturi. Simul, medio temporis, plures nuntij sperabantur. Bononiæ, diuisis per itinera qui recentissimum quemque percontarentur, interrogatus Othonis libertus caussam digressus, habere se suprema eius mandata respõdit. Ipsum viuentem quidem relictum, sed solâ posteritatis curâ, & abruptis vitæ blandimentis. Hinc admiratio, & plura interrogandi pudor. Atque omnium animi in Vitellium inclinauêre. Intererat consiliis frater eius L. Vitellius, seque iam adulantibus offerebat, cùm repentè * Cenus libertus Neronis, atroci mendacio vniuersos perculit, affirmans superuentu XIIII. legionis, iunctis à Brixello viribus, cæsos victores, versam partium fortunam. Caussa fingendi fuit, vt diplomata

Funeratur magno studio.

Milites multi se quoque interficiunt.

Elogia de Othone.

Prodigium de aue visa.

* *Fortè loco*

Iterum seditio militaris.

Senatus discrimen Mutinæ.

Eprius Marcellus accusatur.

Senatus Bononiam redit.

Ibi de Othone certa fama.

* *Lib. vett.* Comenus. *vera scriptura,* Cœnus.

Liberti Neroniani audax mendacium.

Othonis

Othonis quæ negligebantur, lætiore nuntio reualeſcerent. Et Cenus quidem rapidus in vrbem vectus, paucos poſt dies, iuſſu Vitellij pœnas luit. Senatorum periculum auctum, credentibus Othonianis militibus vera eſſe quæ afferebantur. Intendebat formidinem, quòd publici conſilij facie, diſceſſum Mutinâ, deſertæque partes forent. Nec vltrà in commune congreſſi, ſibi quiſque conſuluêre: donec miſſæ à Fabio Valente epiſtolæ, demerent metum. Et mors Othonis, quò laudabilior, eò velociùs audita. At Romæ nihil trepidationis: Cereales ludi ex more ſpectabantur. vt ceſſiſſe vitâ Othonem, & à Flauio Sabino præfecto vrbis, quod erat in vrbe militũ ſacramento Vitellij adactum, certi auctores in theatrum attulerunt, Vitellio plauſêre: populus, cum lauru ac floribus, Galbæ imagines circum templa tulit, cõgeſtis in modum tumuli coronis, iuxta lacum Curtij, quem locum Galba moriens ſanguine infecerat. In ſenatu, cuncta longis aliorum principatibus compoſita, ſtatim decernuntur. Additæ erga Germanicos exercitus laudes, grateſque. & miſſa legatio, quæ gaudio fungeretur. Recitatæ Fabij Valentis epiſtolæ ad conſules ſcriptæ, haut immoderatæ. Gratior Cæcinæ modeſtia fuit, quod non ſcripſiſſet. Ceterùm Italia grauiùs atque atrociùs, quàm bello afflictabatur. Diſperſi per municipia & colonias Vitelliani, ſpoliare, rapere, vi & ſtupris polluere, in omne fas nefaſque auidi, aut venales, non ſacro, non profano abſtinebant. Et fuêre qui inimicos ſuos ſpecie militum interficerent. ipſique milites regionum gnari, refertos agros, dites dominos in prædam, aut ſi repugnatum foret, ad excidium deſtinabant: obnoxiis ducibus, & prohibere non auſis. Minus auaritiæ in Cæcinâ, plus ambitionis: Valens, ob lucra & quæſtus infamis, eoque alienæ etiam culpæ diſſimulator. Iam pridem attritis Italiæ rebus, tantũ peditum equitumque, vis, damnaque, & iniuriæ, ægrè tolerabantur. Interim Vitellius victoriæ ſuæ neſcius, vt ad integrum bellum, reliquas Germanici exercitus vires trahebat. Pauci veterum militum in hibernis relicti, feſtinatis per Gallias dilectibus, vt remanentium legionum nomina ſupplerentur. Cura belli Hordeonio Flacco permiſſa. Ipſe è Britannico dilectu octo millia ſibi adiunxit. Et paucorum dierum iter progreſſus, proſperas apud Bedriacum res, ac morte Othonis concidiſſe bellum accepit. Vocatâ concione, virtutem militum laudibus cumulat. Poſtulante exercitu, vt libertum ſuum Aſiaticum equeſtri dignitate donaret, inhoneſtam adulationem compeſcuit. Dein, mobilitate ingenij, quod palàm abnuerat, inter ſecreta conuiuij largitur: honorauitque Aſiaticum anulis, fœdũ mancipium, & malis artibus ambitioſum. Iiſdem diebus, acceſſiſſe partibus vtramque Mauretaniam, interfecto procuratore Albino, nuntij venêre. Luceius Albinus, à Nerone Mauretaniæ Cæſarienſi præpoſitus, additâ per Galbam Tingitanæ prouinciæ adminiſtratione, haut ſpernendis viribus agebat. XVIII. cohortes, quinque alæ, ingens Maurorum numerus aderat, per latrocinia & raptus apta bello manus. cæſo Galbâ, in Othonem pronus, nec Africâ contentus, Hiſpaniæ anguſto freto diremtæ imminebat. Inde Cluuio Rufo metus, & decimam legionem propinquare litori, vt tranſmiſſurus iuſſit. Præmiſſi centuriones, qui Maurorum animos Vitellio conciliarent. Neque arduum fuit, magnâ per prouincias Germanici exercitus famâ. Spargebatur inſuper, ſpreto procuratoris vocabulo, Albinum inſigne regis, & Iubæ nomen vſurpare. Ita mutatis animis, Aſinius Pollio alæ præfectus, è fidiſſimis Albino, & Feſtus ac Scipio cohortium præfecti opprimuntur. Ipſe Albinus, dum è Tingitanâ prouinciâ Cæſarienſem Mauretaniam petit, appulſus litori, trucidatur. Vxor eius, cùm ſe percuſſoribus obtuliſſet, ſimul interfecta eſt:

Ex quo periculum Senatui.

Plebs Romana ſtatim ad Vitellium.

Senatus honores in Vitellium cumulat.

Cuius milites mirè petulantes.

Hordeonius Germania præfectus.

Aſiaticus libertus anulis donatur.

Mauretania vtraque ad Vitellium redit.

In alterâ Albinus & turbatores, caſi.

nihil eorum quæ fierent Vitellio anquirente. Breui auditu, quamuis magna transſibat, impar curis grauioribus. Exercitum itinere terreſtri pergere iubet. Ipſe Arare flumine deuehitur, nullo principali paratu, ſed vetere egeſtate conſpicuus: donec Iunius Blæſus, Lugdunenſis Galliæ rector, genere illuſtri, *Iunius Blæſus.* largus animo, & par opibus, circumdaret Principi miniſteria, comitaretur liberaliter, eo ipſo ingratus, quamuis odium Vitellius humilibus blanditiis velaret. Præſto fuêre Lugduni, victricium victarumque partium duces. Valentem & Cæcinam pro concione laudatos, curuli ſuæ circumpoſuit. Mox *Vitellij filius, vt Cæſar habetur.* vniuerſum exercitum occurrere infanti filio iubet. Perlatum, & paludamento opertum, ſinu retinens, Germanicum appellauit, cinxitque cunctis fortunæ principalis inſignibus. Nimius honos inter ſecunda, rebus aduerſis in ſolatium ceſſit. Tum interfecti centuriones promtiſſimi Othonianorum: vnde præcipua in Vitellium alienatio, per Illyricos exercitus. Simul ceteræ legiones contactu, & aduerſus Germanicos milites inuidiâ, bellum meditabantur. Suetonium Paullinum, ac Licinium Proculum, triſti morâ ſqualidos tenuit: donec auditi, neceſſariis magis defenſionibus, quàm honeſtis *Ipſe aduerſarios aut punit variè, aut abſoluit.* vterentur. Proditionem vltrò imputabant: ſpatium longi ante prœlium itineris, fatigationem Othonianorum, permixtum vehiculis agmen, ac pleraque fortuita, fraudi ſuæ aſſignantes. Et Vitellius credidit de perfidiâ, & fidem abſoluit. Saluius Titianus, Othonis frater, nullum diſcrimen adiit, pietate & ignauiâ excuſatus. Mario Celſo conſulatus ſeruatur. Sed creditum famâ, obiectumque mox in ſenatu Cæcilio Simplici, quòd eum honorem pecuniâ mercari, nec ſine exitio Celſi voluiſſet. Reſtitit Vitellius, deditque poſtea conſulatum Simplici, innoxium & inemtum. Trachalum aduerſus criminantes, Galeria vxor Vitellij protexit. Inter magnorum virorum diſcrimina (pudendum dictu) Maricus quidam, è plebe Boiorum, inſerere ſeſe fortunæ, & prouocare arma Romana, ſimulatione numinum auſus eſt. Iamque aſ- *Marici inſania.* ſertor Galliarum, & deus (nomen id ſibi indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Æduorum pagos trahebat: cùm grauiſſima ciuitas, electâ iuuentute, adiectis à Vitellio cohortibus, fanaticam multitudinem *Qui pœnas cum ſuis luit.* diſiecit. Captus in eo prælio Maricus, ac mox feris obiectus, quia non laniabatur, ſtolidum vulgus inuiolabilem credebat, donec ſpectante Vitellio interfectus eſt. Nec vltrà in defectores, aut bona cuiuſquam, ſæuitum. Rata fuêre eorum, qui acie Othonianâ ceciderant, teſtamenta, aut lex inteſtatis. Prorſus, ſi luxuriam temperaret, auaritiam non timeres. Epularum fœda & *Vitellius gluttus & gæneo.* inexplebilis libido. Ex vrbe atque Italiâ, irritamenta gulæ geſtabantur, ſtrepentibus ab vtroque mari itineribus. exhauſti conuiuiorum apparatibus principes ciuitatum. vaſtabantur ipſæ ciuitates. degenerabat à labore ac virtute miles, aſſuetudine voluptatũ, & contemtu ducis. Præmiſit in vrbem edictum, quo vocabulum Auguſti differret, Cæſaris non reciperet, cùm de po- *Edicta tamẽ eius quadam ſeuera.* teſtate nihil detraheret. Pulſi Italiâ mathematici. Cautum ſeuerè, ne equites Ro. ludo & arenâ polluerentur. Priores id Principes, pecuniâ, & ſæpius vi, perpulerant. Ac pleraque municipia, & coloniæ, æmulabantur corruptiſſimum quemque adoleſcentium, pretio illicere. Sed Vitellius, aduentu fratris, *Dolabella cædes.* & irrepentibus dominationis magiſtris, ſuperbior & atrocior, occidi Dolabellam iuſſit, quem in coloniam Aquinatẽ ſepoſitum ab Othone rettulimus. *Quem Varus improbè accuſat.* Dolabella, auditâ morte Othonis, vrbem introierat. Id ei Plautius Varus, præturâ functus, ex intimis Dolabellæ amicis, apud Flauium Sabinum præfectum vrbis obiecit, tamquam ruptâ cuſtodiâ, ducem ſe victis partibus oſtentaſſet. Addidit tentatam cohortem, quæ Hoſtiæ ageret. nec vllis tanto-

rum criminum probationibus, in pœnitentiam verſus, * ſecundam veniam poſt ſcelus quærebat. Contantem ſuper tantâ re Flauium Sabinum, Triaria L. Vitellij vxor, vltra feminam ferox, terruit è periculo Principis famam clementiæ affectare. Sabinus ſuopte ingenio mitis, vbi formido inceſſiſſet, facilis mutatu, & in alieno diſcrimine ſibi pauens, ne alleuaſſe videretur, impulit ruentem. Igitur Vitellius, metu & odio, quòd Petroniam vxorẽ eius mox Dolabella in matrimonium accepiſſet, vocatum per epiſtolas, vitatâ Flaminiæ viæ celebritate, diuertere Interamnam, atque ibi interfici iuſſit. Longum interfectori viſum: in itinere ac tabernâ, proiectum humi iugulauit: magnâ cum inuidiâ noui principatus, cuius hoc primum ſpecimen noſcebatur. Et Triariæ licentiam, modeſtum è proximo exemplũ onerabat, Galeria Imperatoris vxor, non minax triſtibus: & pari probitate, mater Vitelliorum Sextilia, antiqui moris. Dixiſſe quin etiam, ad primas filij ſui epiſtolas, ferebatur, non Germanicum à ſe, ſed Vitellium genitum. Nec vllis poſtea fortunæ illecebris, aut ambitu ciuitatis in gaudium euicta, domus ſuæ tantùm aduerſa ſenſit. Digreſſum à Lugduno Vitelliũ, M. Cluuius Rufus aſſequitur, omiſsâ Hiſpaniâ: lætitiam & gratulationẽ vultu ferens, animo anxius, & petitum ſe criminationibus gnarus. Hilarius Cæſaris libertus detulerat, tamquã audito Vitellij & Othonis principatu, propriã ipſe potentiam & poſſeſſionẽ Hiſpaniarum tentaſſet: eoq. diplomatibus nullũ Principem præſcripſiſſet. Interpretabatur quædam ex orationibus eius, cõtumelioſa in Vitellium, & pro ſe ipſo popularia. Auctoritas Cluuij præualuit, vt puniri vltrò libertum ſuum Vitellius iuberet. Cluuius comitatu Principis adiectus, non ademtâ Hiſpaniâ, quam rexit abſens, exemplo L. Arruntij, quem Tiberius Cæſar ob metum, Vitellius Cluuium nullâ formidine retinebat. Non idem Trebellio Maximo honos. Profugerat Britanniâ, ob iracundiam militum. Miſſus eſt in locum eius, Vectius Bolanus. E præſentibus, angebat Vitellium victarum legionum haut quaquam fractus animus. Sparſæ per Italiam, & victoribus permixtæ, hoſtilia loquebantur: præcipuâ quartadecimanorum ferociâ, qui ſe victos adnuebant. quippe Bedriacenſi acie, vexillariis tantùm pulſis, vires legionis non affuiſſe. Remitti eos in Britanniam, vnde à Nerone exciti erant, placuit, atque interim Batauorum cohortes vnà tendere, ob veterem aduerſus quartadecimanos diſcordiam. Nec diu in tantis armatorum odiis, quies fuit. Auguſtæ Taurinorum, dum opificem quendam Batauus vt fraudatorem inſectatur, legionarius vt hoſpitem tuetur, ſui cuique commilitones aggregati, à conuiciis ad cædem tranſiêre. & prœlium atrox arſiſſet, ni duæ prætoriæ cohortes, cauſſam quartadecimanorum ſecutæ, his fiduciam, & metum Batauis feciſſent. quos Vitellius agmini ſuo iungi, vt fidos; legionem, Graiis alpibus traductam, eo flexu itineris ire iubet, quo Viennam vitarent. Namque & Viennenſes timebantur. Nocte quâ proficiſcebatur legio, relictis paſſim ignibus, pars Taurinæ coloniæ ambuſta: quod damnum, vt pleraque belli mala, maioribus aliarum vrbium cladibus oblitteratum. Quartadecimani, poſtquam alpibus digreſſi ſunt, ſeditioſiſſimus quiſque ſigna Viennam ferebant. conſenſu meliorum compreſſi: & legio in Britanniam tranſuecta. Proximus Vitellio è prætoriis cohortibus metus erat. Separati primùm, deinde, addito honeſtæ miſſionis lenimento, arma ad tribunos ſuos ferebant: donec motum à Veſpaſiano bellum crebreſceret. Tum, reſumtâ militiâ, robur Flauianarum partium fuêre. Prima claſſicorum legio, in Hiſpaniã miſſa, vt pace & otio miteſceret. Vndecima ac ſeptima, ſuis hibernis redditæ. Tertiadecimani, ſtruere amphitheatra iuſſi. Nam

* *aliàs, ſeratim*

Galeria, mòdeſta matrona:

Et Sextilia, etiam prudens.

Cluuius clàm delatus.

Sed fidenter ſe purgat.

Victæ legiones, non pro victis.

Quartadecimani à Batauis diſſident:

Ad manus veniunt.

Sed ſeiunguntur.

In Britanniã tranſuecti.

Prætoriani honeſtè miſſi.

Cetera legiones, alia alibi, locatæ.

Cæcina

Cæcina Cremonæ, Valens Bononiæ, ſpectaculum gladiatorum edere parabant: nunquam ita ad curas intento Vitellio, vt voluptates obliuiſceretur. Et quidem partes modeſtè diſtinxerat. * Apud Victores orta ſeditio ludicro initio, niſi numerus cæſorum inuidiam bello auxiſſet. Diſcubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati tribuniq́ue, ex moribus Imperatorum ſeueritatem æmulantur, vel tempeſtiuis conuiuiis gaudent. perinde miles intentus, aut licentior. Apud Vitellium omnia indiſpoſita, temulenta, peruigiliis ac Bacchanalibus, quàm diſciplinæ & caſtris propiora. Igitur duobus militibus, altero legionis quintæ, altero è Gallis auxiliaribus, per laſciuiam & certamen luctandi accenſis, poſtquam legionarius prociderat, inſultante Gallo, & iis qui ad ſpectandum conuenerant in ſtudia diductis; erupêre legionarij in perniciem auxiliorum, ac duæ cohortes interfectæ. Remedium tumultus fuit, alius tumultus. Puluis procul, & arma aſpiciebantur. Conclamatum repentè XIIII. legionem, verſo itinere, ad prœlium venire. ſed erant agminis coactores. Agniti, demiere ſolicitudinẽ. Interim Verginij ſeruus fortè obuius, vt percuſſor Vitellij inſimulatur. & ruebat ad cõuiuium miles, mortem Verginij expoſcens. Ne Vitellius quidem, quamquam ad omnes ſuſpiciones pauidus, de innocentiâ eius dubitauit. ægrè tamen cohibiti, qui exitium viri conſularis, & quondam ducis ſui flagitabant. Nec quemquam ſæpiùs, quàm Verginium, omnis ſeditio infeſtauit. Manebat admiratio viri, & fama: ſed oderant, vt faſtiditi. Poſtero die, Vitellius, ſenatus legatione quam ibi opperiri iuſſerat, auditâ, tranſgreſſus in caſtra, vltrò pietatem militum collaudauit: frementibus auxiliis, tantum impunitatis atque arrogantiæ legionariis acceſſiſſe. Cohortes Batauorum, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remiſſæ, principium interno ſimul externoq́ue bello parantibus fatis. Reddita ciuitatibus Gallorum auxilia, ingens numerus, & primâ ſtatim defectione, inter inania belli aſſumtus. Ceterùm, vt largitionibus affectæ tamen imperij opes ſufficerent, amputari legionum auxiliorumq́ue numeros iubet, vetitis ſupplementis. Et promiſcuæ miſſiones offerebantur. Exitiale id Reip., ingratum militi, cui eadem munia inter paucos, periculaq́ue ac labor crebriùs redibant. & vires luxu corrumpebantur: contra veterem diſciplinam, & inſtituta maiorum, apud quos virtute quàm pecuniâ res Romana melius ſtetit. Inde Vitellius Cremonã flexit, & ſpectato munere Cæcinæ, inſiſtere Bedriacenſibus campis, ac veſtigia recentis victoriæ luſtrare oculis, concupiuit. Fœdum atq. atrox ſpectaculum. intra XL. pugnæ diem, lacera corpora, trunci artus, putres virorum equorumq́ue formæ, infecta tabo humus, protritis arboribus atque frugibus, dira vaſtitas. nec minus inhumana pars viæ, quam Cremonenſes lauro roſiſq́ue conſtrauerant, exſtructis altaribus, cæſiſq́ue victimis, regium in morem. quæ læta in præſens, mox perniciem ipſis fecêre. Aderant Valens & Cæcina, monſtrabantq́ue pugnæ locos; hinc erupiſſe legionum agmen, hinc equites coortos: inde circumfuſas auxiliorum manus. Iam tribuni præfectiq́ue, ſua quiſque facta extollentes, falſo vera, aut maiora vero miſcebant. Vulgus quoque militum, clamore & gaudio, deflectere viâ, ſpatia certaminum recognoſcere, aggerem armorum, ſtrues corporum intueri, mirariq́ue. Et erant quos varia fors rerum, lacrymæque & miſericordia ſubiret. At non Vitellius flexit oculos, nec tot millia inſepultorum ciuium exhorruit. Lætus vltrò, & tam propinquæ ſortis ignarus, inſtaurabat ſacrum diis loci. Exin Bononiæ, à Fabio Valente, gladiatorum ſpectaculum editur, aduecto ex vrbe cultu. Quantoq́. magis propinquabat, tanto corruptius iter, immixtis hiſtrionibus & ſpadonum gregibus, &

* Tranſpoſita. adi Com.

Seditio Ticini.

A leui cauſſâ,

Inter legionarios & auxiliares.

Compoſuit eos fama de hoſte.

Verginius ad eadem poſcitur.

Batani in Germaniam redeunt.

Vitellius militares numeros accidit.

Locum felicis ſibi pugnæ ſpectat,

Fœdum & triſtem.

Milites læti eâ ſpecie:

Et Vitellius ſupra fas.

bus,& cetero Neronianæ aulæ ingenio. Namque & Neronem ipſum Vitellius admiratione celebrabat, ſectari cantantem ſolitus, non neceſſitate quâ honeſtiſſimus quiſque,ſed luxu,& ſaginæ mancipatus emtuſque. Vt Valenti & Cæcinæ vacuos honoris menſes aperiret, coartati aliorum conſulatus, diſſimulatus * M.Macri tamquam Othonianarum partium ducis: & Valerium Marinum, deſtinatum à Galbâ conſulem, diſtulit, nullâ offensâ, ſed mitem, & iniuriam ſegniter laturum. Pedanius Coſta omittitur, ingratus Principi,vt aduerſus Neronem auſus,& Verginij exſtimulator.Sed alias protulit cauſſas. actæq. inſuper Vitellio gratiæ,conſuetudine ſeruitij.Non vltra paucos dies,quamquam acribus initiis cœptum,mendacium valuit. Exſtiterat quidam, Scribonianum ſe Camerinum ferens, Neronianorum temporum metu in Hiſtriâ occultatum, quòd illic clientelæ & agri veterum Craſſorum,ac nominis fauor manebat. Igitur deterrimo quoq. in argumentum fabulæ aſſumto, vulgus credulum. & quidam militum errore veri,ſeu turbarum ſtudio,certatim aggregabantur:cùm pertractus ad Vitellium, interrogatuſq. quis nam mortalium eſſet, poſtquam nulla dictis fides, & â domino noſcebatur,cõditione fugitiuus,nomine Geta,ſumtum de eo ſupplicium in ſeruilem modum. Vix credibile memoratu eſt, quantum ſuperbiæ ſecordiæque Vitellio adoleuerit, poſtquã ſpeculatores Syriâ Iudæaque, adactum in verba eius Orientem nuntiauêre. Nam etſi vagis adhuc & incertis auctoribus,erat tamen in ore famaque Veſpaſianus, ac plerumque ad nomen eius Vitellius excitabatur. Tum ipſe exercituſque,vt nullo æmulo, ſæuitiâ, libidine,raptu,in externos mores proruperant. At Veſpaſianus bellũ armaque, procul vel iuxta ſitas vires,circumſpectabat. Miles ipſi adeò paratus,vt præeuntem ſacramentum, & fauſta Vitellio omnia precantem,per ſilentium audierint. Muciani animus,nec Veſpaſiano alienus, & in Titum pronior. præfectus Ægypti Alexander, conſiliã ſociauerat. Tertiam legionem, quòd è Syriâ in Mœſiam tranſiſſet, ſuam numerabat. ceteræ Illyrici legiones, ſecuturæ ſperabantur. Namque omnes exercitus flammauerat arrogantia venientium à Vitellio militum, quòd truces corpore, horridi ſermone, ceteros vt impares irridebant. Sed inerat à mole belli plerumque contatio, & Veſpaſianus modò in ſpem erectus,aliquando aduerſa reputabat. *Quis ille dies foret, quo* LX. *ætatis annos, & duos filios iuuenes bello permitteret? Eſſe priuatis cogitationibus * progreſſum: & prout velint, plus minúſve ſumi ex fortunâ. Imperium cupientibus, nihil medium inter ſumma aut præcipitia.* Verſabatur ante oculos Germanici exercitus robur, notum viro militari. *Suas legiones, ciuili bello inexpertas: Vitellij, victrices. & apud victos, plus querimoniarum, quàm virium. Fluxam per diſcordias militum fidem, & periculum ex ſingulis. Quid enim profuturas cohortes alaſque, ſi vnus alterque, præſenti facinore paratum ex diuerſo præmium petat? Sic Scribonianum ſub Claudio interfectum, ſic percuſſorem eius Volaginium, è gregario ad ſumma militiæ prouectum. Facilius vniuerſos impelli, quàm ſingulos vitari.* His pauoribus nutantem, & alij legati amicique firmabant, & Mucianus poſt multos ſecretoſque ſermones, iam & coràm ita locutus. *Omnes qui magnarum rerum conſilia ſuſcipiunt, æſtimare debent, an quod inchoatur, Reip. vtile, ipſis glorioſum, aut promtum effectu, aut certè non arduum ſit. Simul ipſe qui ſuadet conſiderandus eſt, adiiciat ne conſilio periculum ſuum: & ſi fortuna cœptis affuerit, cui ſummum decus acquiratur. Ego te Veſpaſiane ad imperium voco, tam ſalutare Reip. quàm tibi magnificum. Iuxta deos, in tuâ manu poſitum eſt. Nec ſpeciem adulantis expaueris, à contumeliâ quàm à laude propius fuerit, poſt Vitellium eligi. Non aduerſus diui Auguſti acerrimam mentem, nec aduerſus cautiſſimam Tiberij ſenectutem, nec contra Cai quidem, aut Claudij, vel Neronis, fundatam*

Qui Nero olim aſſecla.

Honores ſuis diuidit.

* Marcij Macri

Falſus Scribonianus:

Capite & cruce mendacium luit:

Oriens in Vitellium iurat.

Tamen Veſpaſianus occultè de imperio agitat.

Vires ſuas circumſpicit.

Sperat: ſed interdũ & metuit.

* Fortè, regreſſum:

Amici eum firmant:

Inprimis acri & apta oratione Mucianus.

datam longo imperio domum exſurgimus. ceſſiſti etiam Galbæ imaginibus. Torpere vltrà, & polluendam perdendamque Remp. relinquere, ſopor & ignauia videretur, etiam ſi tibi, quàm inhoneſta, tam tuta ſeruitus eſſet. Abiit iam & tranſuectum eſt tempus, quo poſſes videri concupiſſe. Confugiendum eſt ad imperium. An excidit trucidatus Corbulo? ſplendidior origine quàm nos ſumus, fateor: ſed & Nero, nobilitate natalium, Vitellium anteibat. Satis clarus eſt apud timentem, quiſquis timetur. Et poſſe ab exercitu Principem fieri, ſibi ipſe Vitellius documento eſt, nullis ſtipendiis, nullâ militari famâ, Galbæ odio prouectus. Ne Othonem quidem, ducis arte, aut exercitus vi, ſed præproperâ ipſius deſperatione victum, iam deſiderabilem & magnum Principem fecit. Cùm interim ſpargit legiones, exarmat cohortes, noua quotidie bello ſemina miniſtrat. ſi quid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis, & comeſſationibus, & Principis imitatione, deteritur. Tibi è Iudæâ & Syriâ & Ægypto nouem legiones integræ, nullâ acie exhauſtæ, non diſcordiâ corruptæ. ſed firmatus vſu miles, & belli domitor externi. Claſſium, alarum, cohortium robora, & fidiſſimi reges; & tua ante omnes experientia. Nobis nihil vltrà arrogabo, quàm ne poſt Valentem ac Cæcinam numeremur. Ne tamen Mucianum ſocium ſpreueris, quia æmulum non experiris. me Vitellio antepono, te mihi. Tuæ domui triumphale nomen, duo iuuenes, capax iam imperij alter, & primis militiæ annis apud Germanicos quoque exercitus clarus. Abſurdum fuerit, non cedere imperio ei, cuius filium adoptaturus eſſem, ſi ipſe imperarem. Ceterùm inter nos non idem proſperarum aduerſarumque rerum ordo erit. Nam ſi vincimus, honorem quem dederis habebo: diſcrimen, ac periculum, ex æquo partiemur. imò vt melius eſt, tu hos exercitus rege, mihi bellum, & præliorum incerta trade. Acriore hodie diſciplinâ, victi, quàm victores agunt. hos ira, odium, vltionis cupiditas ad virtutem accendit: illi per faſtidium, & contumaciam hebeſcunt. Aperiet & recludet, contecta victricium partium & tumeſcentia vulnera, bellum ipſum. Nec mihi maior in tuâ vigilantiâ, parſimoniâ, ſapientiâ, fiducia eſt, quàm in Vitellij torpore, inſcitiâ, ſæuitiâ. Sed & meliorem in bello cauſſam, quàm in pace habemus. Nam qui deliberant, deſciuerunt. Poſt Muciani orationem ceteri audentiùs circumſiſtere, hortari, reſponſa vatũ, & ſiderum motus referre. Nec erat intactus tali ſuperſtitione, vt qui mox rerum dominus, Seleucum quendam mathematicum, rectorẽ & præſcium palàm habuerit. Recurſabant animo vetera omina. Cupreſſus arbor in agris eius, conſpicuâ altitudine, repentè procideratac poſterâ die, eodem veſtigio reſurgens, procera & * latior virebat. grande id proſperumque, conſenſu haruſpicum: & ſumma claritudo iuueni admodum Veſpaſiano promiſſa. Sed primò triumphalia, & conſulatus, & Iudaicæ victoriæ decus, impleſſe fidem ominis videbantur. Vt hæc adeptus eſt, portendi ſibi imperium credebat. Eſt Iudæam inter Syriamque Carmelus, ita vocant montem, deumque. nec ſimulacrum deo, aut templum, (ſic tradidere maiores) * aram tantùm & reuerentiam. Illic ſacrificanti Veſpaſiano, cùm ſpes occultas verſaret animo, Baſilides ſacerdos, inſpectis identidem extis, *Quidquid eſt*, inquit, *Veſpaſiane quod paras, ſeu domum exſtruere, ſeu prolatare agros, ſiue ampliare ſeruitia, datur tibi magna ſedes, ingentes termini, multum hominum.* Has ambages & ſtatim exceperat fama, & tunc aperiebat. nec quidquam magis in ore vulgi: crebriores apud ipſum ſermones, quanto ſperantibus plura dicuntur. Haut dubiâ deſtinatione diſceſſêre, Mucianus Antiochiam, Veſpaſianus Cæſaream. Illa Syriæ, hæc Iudææ caput eſt. Initium ferendi ad Veſpaſianum imperij Alexandriæ cœptũ, feſtinante Tiberio Alexandro, qui kalen. Iul. ſacramento eius legiones adegit. Iſque primus principatus dies in poſterũ celebratus, quamuis Iudaicus exercitus * v. nonas Iul. apud ipſum iuraſſet, eo ardore, vt ne Titus quidem filius exſpectaretur, Syriâ remeans, & conſiliorum inter Mucianum ac patrem nuntius. cuncta impetu militum acta: non paratâ * cognitione, non coniunctis legionibus, dum quæritur tempus locuſque, quodque in re tali difficillimum eſt,*

Cui omnes ſubſeruiunt.

Incitant & vaticinia:

Siue omina.

* latior

Carmelus deus.

* ara t. & reuerentia.

Prima Ægyptus Veſpaſiano iurat.

* *In Suetonio eſt*, v. idus

Sequuntur in Iudæâ legiones.

* coitione, aut concione.

prima

prima vox,dum animo ſpes,timor,ratio,caſus obuerſantur. Egreſſum cubiculo Veſpaſianum,pauci milites ſolito aſſiſtunt ordine,vt legatum ſalutaturi: Imperatorem ſalutauerunt. Tum ceteri accurrere, Cæſarem, & Auguſtum,& omnia principatus vocabula cumulare. Mens à metu ad fortunam tranſierat. In ipſo nihil tumidum, arrogans, aut in rebus nouis nouum fuit. Vt primum tantæ multitudinis offuſam oculis caliginem diſiecit,militariter locutus,læta omnia, & affluentia excepit. Iam id ipſum opperiens Mucianus, alacrem militem in verba Veſpaſiani adegit. Tum Antiochenſium theatrum ingreſſus,vbi illis conſultare mos eſt,concurrentes,& in adulationem effuſos alloquitur: ſatis decorus etiam Græcâ facundiâ, omniumque quæ diceret atque ageret, arte quâdam oſtentator. Nihil æquè prouinciam exercitumque accendit, quàm quod aſſeuerabat Mucianus, ſtatuiſſe Vitellium, vt Germanicas legiones in Syriam, ad militiam opulentam quietamque transferret. Contrà,Syriacis legionibus Germanica hiberna,cælo ac laboribus dura mutarentur.Quippe & prouinciales,ſueto militum contubernio gaudebant, plerique neceſſitudinibus & propinquitatibus mixti:& militibus,vetuſtate ſtipendiorum, nota & familiaria caſtra, in modum penatium diligebantur. Ante idus Iul. Syria omnis in eodem ſacramento fuit. Acceſſêre cum regno,Sohemus haut ſpernendis viribus, Antiochus vetuſtis opibus ingens,& inſeruientium regum ditiſſimus.Mox,per occultos ſuorum nuntios,excitus ab vrbe Agrippa, ignaro adhuc Vitellio, celeri nauigatione properauerat. Nec minore animo, regina Berenice partes iuuabat, florens ætate formaque, & ſeni quoque Veſpaſiano magnificentiâ munerum grata. Quidquid prouinciarum alluitur mari, Aſiâ atque Achaiâ tenus,quantumque introrſus Pontum & Armenios pateſcit,iurauêre. Sed inermes legati regebant,nondum additis Cappadociæ legionibus. Conſilium de ſummâ rerum,Beryti habitum. Illuc Mucianus, cum legatis tribuniſque, & ſplendidiſſimo quoque centurionum ac militum,venit.Et è Iudaico exercitu, lecta decora.Tantum ſimul peditum equitumque,& æmulantium inter ſe regum paratus,ſpeciem fortunæ Principalis effecerant. Prima belli cura,agere dilectus,reuocare veteranos. deſtinantur validæ ciuitates, exercendis armorum officinis. apud Antiochenſes, aurum argentumque ſignatur. eaque cuncta per idoneos miniſtros, ſuis quæque locis, feſtinabantur. Ipſe Veſpaſianus, adire,hortari; bonos laude, ſegnes exemplo, incitare ſæpiùs quàm coërcere; vitia magis amicorum, quàm virtutes diſſimulans. Multos, præfecturis & procurationibus; pleroſque,ſenatorij ordinis honore percoluit, egregios viros,& mox ſumma adeptos. quibuſdam, fortuna pro virtutibus fuit. Donatiua militi,neque Mucianus primâ concione, niſi modicè oſtenderat.ne Veſpaſianus quidem,plus ciuili bello obtulit,quàm alij in pace,egregiè firmus aduerſus militarem largitionem, eoque exercitu meliore. Miſſi ad Parthum Armeniumque legati. prouiſumque, ne verſis ad ciuile bellum legionibus, terga nudarentur. Titum inſtare Iudææ, Veſpaſianum obtinere clauſtra Ægypti placuit.Sufficere videbantur aduerſus Vitellium, pars copiarum,& dux Mucianus,& Veſpaſiani nomen,ac nihil arduum fatis. Ad omnes exercitus legatoſque ſcriptæ epiſtolæ,præceptumque vt prætorianos Vitellio infenſos, reciperandæ militiæ præmio inuitarent. Mucianus cum expeditâ manu, ſocium magis imperij quàm miniſtrum agens, non lento itinere, ne contari videretur, neque tamen properans, gliſcere famam ipſo ſpatio ſinebat: gnarus modicas vires ſibi, & maiora credi de abſentibus. Sed legio ſexta, & tredecim vexillariorum millia, ingenti agmine ſequebantur.

Etiam in Syriâ, operâ Muciani.

Et reges ſociantur: Sohemus, Antiochus, Agrippa, Berenices.

Beryti conuentus.

Omnia ad bellum parantur.

Honores in amicos Veſpaſianus largitur:

At parcè pecuniam militi.

Titus in Iudæâ manet:

Mucianus it ad bellum.

Classem parat,

Classem è Ponto, Byzantium adigi iusserat: ambiguus consilij, num omissâ Mœsiâ, Dyrrhachium pedite atque equite peteret: simul longis nauibus versum in Italiam mare clauderet, tutâ pone tergum Achaiâ Asiâque. quas inermes exponi Vitellio, ni præsidiis firmarentur: atque ipsum Vitellium in incerto fore, quam partem Italiæ protegeret, si simul Brundisium Tarentumque, & Lucaniæ Calabriæque litora, infestis classibus peterentur. Igitur nauium, militum, armorum, paratu strepere prouinciæ. Sed nihil æquè fatigabat, quàm pecuniarum conquisitio: eos esse belli ciuilis neruos dictitans Mucianus, non ius aut verum in cognitionibus, sed solam magnitudinem opum spectabat. passim delationes, & locupletissimus quisque in prædam correpti. quæ grauia atque intoleranda, sed necessitate armorum excusata, etiam in pace mansêre. ipso Vespasiano, inter initia imperij, ad obtinendas iniquitates haut perinde obstinato: donec, indulgentiâ fortunæ, & prauis magistris, didicit, aususque est. Propriis quoque opibus Mucianus bellum iuuit, largitus priuatim, quod auidiùs de Rep. sumeret. Ceteri conferendarum pecuniarum exemplum secuti; rarissimus quisque, eandem in reciperando licentiam habuerunt. Accelerata interim Vespasiani cœpta, Illyrici exercitus studio in partes. Tertia legio exemplum ceteris Mœsiæ legionibus præbuit. Octaua erat ac septima Claudiana, imbutæ fauore Othonis, quamuis prœlio non interfuissent: Aquileiam iam progressæ, * proturbatis qui de Othone nuntiabant, laceratisq. vexillis nomẽ Vitellij præferentibus, raptâ postremò pecuniâ, & inter se diuisâ, hostiliter egerant. Vnde metus, & ex metu consilium, posse imputari Vespasiano, quæ apud Vitellium excusanda erant. Ita tres Mœsicæ legiones per epistolas alliciebant Pannonicum exercitum, aut abnuenti vim parabant. In eo * metu Aponius Saturninus Mœsiæ rector, pessimũ facinus audet, misso centurione ad interficiendum Tertium Iulianum, septimæ legionis legatum; ob simultates, quibus caussam partium prætendebat. Iulianus, comperto discrimine, & gnaris locorum adscitis, per auia Mœsiæ vltra montem Hemum profugit. nec deinde ciuili bello interfuit, per varias moras susceptum ad Vespasianum iter trahens, & ex nuntiis contabundus, aut properans. At in Pannoniâ x i i i. legio ac v i i. Galbiana, dolorem iramq. Bedriacensis pugnæ retinentes, haut contanter Vespasiano accessêre, vi præcipuâ Primi Antonij. Is legibus nocens, & tẽpore Neronis falsi damnatus, inter alia belli mala, senatoriũ ordinem reciperauerat, præpositus à Galbâ septimæ legioni. scriptitasse Othoni credebatur, ducem se partibus offerens. à quo neglectus, in nullo Othoniani belli vsu fuit. labantibus Vitellij rebus Vespasianum secutus, grande momentum addidit, strenuus manu, sermone promtus, serendæ in alios inuidiæ artifex, discordiis & seditionibus potens, raptor, largitor, pace pessimus, bello non spernendus. Iuncti inde Mœsici ac Pannonici exercitus, Dalmaticum militem traxêre, quamquam consularibus legatis nihil turbantibus. Titus Flauianus Pannoniam, Pompeius * Sullanus Dalmatiam tenebant, diuites senes. Sed procurator aderat Cornelius Fuscus, vigens ætate, claris natalibus. primâ iuuentâ, quietis cupidine, senatorium ordinem exuerat. idem pro Galbâ dux coloniæ suæ, eaque operâ procurationem adeptus, susceptis Vespasiani partibus, acerrimam bello facem prætulit. non tam præmiis periculorum, quàm ipsis periculis lætus, pro certis & olim partis, noua, ambigua, ancipitia malebat. Igitur mouere & quatere quidquid vsquam ægrum foret, aggreditur. Scriptæ in Britanniam ad quartadecimanos, in Hispaniam ad primanos epistolæ: quòd vtraq. legio pro Othone, aduersa Vitellio fuerat.

Illyriciani ad Vespasianum transeunt:

Pecuniam inprimis.

Acres vbiq. exactiones:

Et concussiones.

Operâ maximè Antonij Primi.

Quid is hominis!

Fax altera, Cornelius Fuscus.

Alij exercitus item alliciuntur.

* Mendosa & mutila hæc tota narratio.

* motu

* Siluanus

lio fuerat.Sparguntur per Gallias litteræ, momentoq́. temporis flagrabat ingens bellum,Illyricis exercitibus palàm deſciſcentibus:ceteris fortunam ſecuturis.Dum hæc per prouincias,à Veſpaſiano ducibuſque partium, geruntur:Vitellius contemtior in dies ſegniorque, ad omnis municipiorum villarumque amœnitates reſiſtens,graui vrbem agmine petebat.Sexaginta millia armatorum ſequebãtur,licentiâ corrupta. Calonum numerus amplior,procaciſſimis etiam inter ſeruos lixarum ingeniis. tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad parendum,etiam ſi ſummâ modeſtiâ regeretur.Onerabant multitudinem, obuij ex vrbe ſenatores equiteſque : quidam metu, multi per adulationem, ceteri ac paulatim omnes, ne aliis proficiſcentibus, ipſi remanerent.Aggregabantur è plebe, flagitioſa per obſequia Vitellio cogniti, ſcurræ, hiſtriones, aurigæ, quibus ille amicitiarum dehoneſtamentis mirè gaudebat. Nec coloniæ modò,aut municipia, congeſtu copiarum, ſed ipſi cultores, aruaque, maturis iam frugibus, vt hoſtile ſolum vaſtabantur. Multæ & atroces inter ſe militum cædes, poſt ſeditionem Ticini cœptam; manente legionum auxiliorumque diſcordiâ, vbi aduerſus paganos certandum foret,conſenſu. Sed plurima ſtrages, ad ſeptimũ ab vrbe lapidem. Singulis ibi militibus Vitellius paratos cibos, vt gladiatoriam ſaginam,diuidebat.Et effuſa plebs,totis ſe caſtris miſcuerat.Incurioſos milites,vernaculâ vrbanitate quidam ſpoliauêre, abſciſſis furtim balteis, an accincti forent rogitantes. Non tulit ludibrium inſolens contumeliæ animus. Inermem populum gladiis inuaſêre. Cæſus inter alios pater militis, cùm filiũ comitaretur, deinde agnitus. & vulgatâ cæde,temperatum ab innoxiis.In vrbe tamen trepidatum,præcurrentibus paſſim militibus. Forum maximè petebant, cupidine viſendi locum in quo Galba iacuiſſet. Nec minus ſæuum ſpectaculum erant ipſi, tergis ferarum & ingentibus telis horrentes, cùm turbam populi per inſcitiam parum vitarent, aut vbi lubicro viæ vel occurſu alicuius procidiſſent,ad iurgium, mox ad manus & ferrum tranſirent. Quin & tribuni præfectique,cum terrore & armatorum cateruis volitabant. Ipſe Vitellius, à ponte Miluio,inſigni equo,paludatus accinctuſque,ſenatum & populũ ante ſe agens,quo minus vt captam vrbem ingrederetur, amicorum conſilio deterritus,ſumtâ prætextâ & compoſito agmine inceſſit. Quattuor legionum aquilæ per frontem, totidemque circà è legionibus aliis vexilla, mox XII. alarum ſigna,& poſt peditum ordines,eques: dein quattuor & XXX. cohortes,vt nomina gentium,aut ſpecies armorum forent,diſcretæ.Ante aquilam præfecti caſtrorum tribunique,& primi centurionum, candidâ veſte: ceteri, iuxta ſuam quiſque centuriam,armis doniſque fulgentes.Et militum phaleræ,torqueſque ſplendebant. decôra facies, & non Vitellio Principe dignus exercitus.Sic Capitolium ingreſſus, atque ibi matrem complexus, Auguſtæ nomine honorauit. Poſterâ die, tamquam apud alterius ciuitatis ſenatum populumque,magnificam orationẽ de ſemetipſo promſit, induſtriam temperantiamque ſuam laudibus attollens: conſciis flagitiorũ ipſis qui aderant, omnique Italiâ,per quam ſomno & luxu pudendus inceſſerat. Vulgus tamen,vacuum curis, & ſine falſi verique diſcrimine ſolitas adulationes edoctum,clamore & vocibus adſtrepebat:abnuentique nomen Auguſti,expreſſêre vt aſſumeret,tam fruſtra quàm recuſauerat. Apud ciuitatẽ cuncta interpretantem, funeſti ominis loco acceptũ eſt, quod maximum Pontificatum adeptus Vitellius,de cærimoniis publicis X v. kal. Aug. edixiſſet, antiquitùs infauſto die Cremerenſi Alienſiq. cladibus. adeò omnis humani diuinique iuris expers,pari libertorum amicorumque ſecordiâ,velut inter temulentos agebat.

Vitellius lentè interea ad vrbem:

Ingenti agmine.

Cui & viliſſimi miſcentur.

Italia adeditur, & atteritur.

Plebs vrbana à milite cæſa.

Ferocia Germanicorum militum.

Vitellius vrbem init:

Pulcherrimo exercitu.

Concionem habet:

Magno applauſu vulgi.

Malũ omen Vitellio.

Popularem se facit. agebat. Sed comitia consulum cum candidatis ciuiliter celebrans, omnem infimæ plebis rumorem, in theatro vt spectator, in circo vt fautor affectauit. quæ grata sanè & popularia, si à virtutibus proficiscerentur; memoriâ vitæ prioris, indecora & vilia accipiebantur. Ventitabat in senatum, etiam cùm paruis de rebus patres consulerentur. Ac fortè Priscus Heluidius, prætor designatus, contra studium eius censuerat. Commotus primò Vitellius, non tamen vltrà quàm Tribunos plebis in auxilium spretæ potestatis aduocauit. Mox mitigantibus amicis, qui altiorem iracundiam eius verebantur, nihil noui accidisse respondit, quòd duo senatores in Rep. dissentirent: solitum se etiam Thraseæ contradicere. Irrisêre plerique impudentiam æmulationis. aliis id ipsum placebat, quòd non ex præpotentibus, sed Thraseam ad exemplar veræ gloriæ legisset. Præposuerat prætorianis P. Sabinum, ac * præfecturæ cohortis Iulium Priscum, dum centurio esset. Priscus, Valentis; Sabinus, Cæcinæ gratiâ pollebant. Inter discordes, Vitellio nihil auctoritatis. munia imperij Cæcina ac Valens obibant, olim anxij odiis, quæ bello & castris malè dissimulata, prauitas amicorum, & fecunda gignendis inimicitiis ciuitas auxerat, dum ambitu, comitatu, & immensis salutantium agminibus contendunt, comparanturque, variis in hunc aut illum Vitellij inclinationibus. Nec vnquam satis fida potentia, vbi nimia est. Simul ipsum Vitellium, subitis offensis aut intempestiuis blanditiis mutabilem, contemnebant metuebantque. Nec eo segniùs inuaserant domos, hortos, opesque imperij: cùm flebilis & egens nobilium turba, quos ipsos liberósque patriæ Galba reddiderat, nullâ Principis misericordiâ iuuarentur. Gratum primoribus ciuitatis, etiam plebs approbauit, quòd reuersis ab exsilio iura libertorum concessisset: quamquam id omnino seruilia ingenia corrumpebant, abditis pecuniis per occultos aut ambitiosos sinus. Et quidam in domum Cæsaris transgressi, atque ipsis dominis potentiores. Sed miles, plenis castris, & redundante multitudine, in porticibus aut delubris, & vrbe totâ vagus, non principia noscere, non seruare vigilias, neque labore firmari: per illecebras vrbis, & inhonesta dictu, corpus otio, animum libidinibus imminuebat. Postremò ne salutis quidem curâ, infamibus Vaticani locis magna pars tetendit. vnde crebræ in vulgus mortes. Et adiacentia Tiberi Germanorum Gallorumq. obnoxia morbis corpora, fluminis auiditas, & æstus impatientia labefecit. Insuper confusus, prauitate vel ambitu, ordo militiæ. Sedecim prætoriæ, quattuor vrbanæ cohortes scribebantur, quîs singula millia inessent. Plus in eo dilectu Valens audebat, tamquã ipsum Cæcinam periculo exemisset. sanè aduentu eius partes conualuerant, & finistrũ lenti itineris rumorem prospero prœlio verterat: omnisque inferioris Germaniæ miles Valentem assectabatur. vnde primũ creditur Cæcinæ fides fluitasse. Ceterùm non ita ducibus indulsit Vitellius, vt non plus militi liceret. Sibi quisq. militiam sumsêre. quamuis indignus, si ita maluerat, vrbanæ militiæ adscribebatur: rursus bonis remanere inter legionarios aut alares volentibus, permissum. nec deërant qui vellent, fessi morbis, & intemperiem cæli incusantes. Robora tamẽ legionibus aliisq. subtracta, conuulsum castrorũ decus, x x. millibus è toto exercitu permixtis magis quàm electis. Concionante Vitellio, postulantur ad supplicium Asiaticus, & Flauius, & Rufinus duces Galliarum, quòd pro Vindice bellassent. Nec coërcebat eiusmodi voces Vitellius, super insitam animo ignauiam, conscius sibi instare donatiuũ & deësse pecuniã, omnia alia militi largiebatur. Liberti Principum, conferre pro numero mancipiorum, vt tributũ iussi. Ipse solâ perdendi curâ, stabula aurigis exstruere. Circum, gladiatorum ferarumque

Heluidius in eum liberior.

Quod comiter tamen acceptum.

* Pete veram scripturam è Com.

Dissidium inter Valentem & Cæcinam.

Qui omnia Romæ possunt.

Exsulibus ius libertorũ restitutum.

Miles Romæ effæminatur:

Atque languescit.

Numerus cohortium in vrbe augetur.

Ed. ij. confusè.

Quidam ad supplicium postulati.

rarumque ſpectaculis, opplere: tamquam in ſummâ abundantiâ, pecuniæ illudere. Quin & natalem Vitellij diem, Cæcina ac Valens, editis totâ vrbe vicatim gladiatoribus, celebrauêre: ingenti paratu, & ante illum diem inſolito. Lætũ fœdiſſimo cuique, apud bonos inuidiæ fuit, quòd exſtructis in campo Martio aris, inferias Neroni feciſſet. Cæſæ publicè victimæ crematæque: faces, Auguſtales ſubdidere: quod ſacerdotium, vt Romulus Tatio regi, ita Cæſar Tiberius Iuliæ genti ſacrauit. Nondum quartus à victoriâ menſis, & libertus Vitellij Aſiaticus, Polycletos, Patrobios, & vetera odiorum nomina æquabat. Nemo in illâ aulâ, probitate aut induſtriâ certauit: vnum ad potentiam iter, prodigis epulis, & ſumtu Caianæ * aquæ ſatiare inexplebiles Vitellij libidines. Ipſe abundè ratus, ſi præſentibus frueretur, nec in longius conſultans, nouies millies ſeſtertium pauciſſimis menſibus interuertiſſe creditur. Magna & miſera ciuitas, eodem anno Othonem Vitelliumque paſſa, inter Vinios, Fabios, Icelos, Aſiaticos, variâ & pudendâ ſorte agebat; donec ſucceſsêre Mucianus & Marcellus, & magis alij homines, quàm alij mores. Prima Vitellio tertiæ legionis defectio nuntiatur, miſſis ab Aponio Saturnino epiſtolis, antequam is quoque Veſpaſiani partibus aggregaretur. Sed neque Aponius cuncta, vt trepidans re ſubitâ, perſcripſerat; & amici adulantes, mollius interpretabantur. Vnius legionis eam ſeditionem: ceteris exercitibus conſtare fidem. In hunc modum etiam Vitellius apud milites diſſeruit, prætorianos nuper exauctoratos inſectatus, â quibus falſos rumores diſpergi. nec vllum ciuilis belli metum aſſeuerabat, ſuppreſſo Veſpaſiani nomine, & vagis per vrbem militibus, qui ſermones populi coërcerẽt. Id præcipuum alimentum famæ erat. Auxilia tamen è Germaniâ Britanniaque & Hiſpaniis exciuit: ſegniter, & neceſſitatem diſſimulans. Perinde legati prouinciæque contabantur. Hordeonius Flaccus, ſuſpectis iam Batauis, anxius proprio bello. Vectius Bolanus, nunquam ſatis quietâ Britanniâ. & vterque ambigui. neque ex Hiſpaniis properabatur, nullo tum ibi conſulari. Trium legionum legati, pares iure, & proſperis Vitellij rebus, certaturi ad obſequium, aduerſam eius fortunam, ex æquo detractabant. In Africâ legio cohorteſque dilectæ à Clodio Macro, mox à Galbâ dimiſſæ, rurſus iuſſu Vitellij militiam cœpere. ſimul cetera iuuentus dabat impigrè nomina. quippe integrum illic ac fauorabilem proconſulatum Vitellius, famoſum inuiſumque Veſpaſianus egerat: perinde ſocij de imperio vtriuſq. coniectabant. ſed experimentum contrà fuit. Ac primò Valerius Feſtus legatus, ſtudia prouincialium cum fide iuuit. mox nutabat, palàm epiſtolis edictiſque Vitellium, occultis nuntiis Veſpaſianum fouens, & hæc illáve defenſurus, prout inualuiſſent. Deprehenſi cum litteris edictiſque Veſpaſiani, per Rhætiam & Gallias militum & centurionum quidam, ad Vitellium miſſi necantur. plures fefellêre, fide amicorum, aut ſuomet aſtu occultati. Ita Vitellij paratus noſcebantur: Veſpaſiani conſiliorum pleraque ignota. primùm ſecordiâ Vitellij; deinde Pannonicæ alpes præſidiis inſeſſæ, nuntios retinebant. Mare quoque * Eteſiæ flabant. harum flatu in orientem nauigantibus ſecundum, inde aduerſum erat. Tandem irruptione hoſtium, atrocibus vndique nuntiis exterritus, Cæcinam & Valentem expediri ad bellum iubet. Præmiſſus Cæcina. Valentem è graui corporis morbo tum primum aſſurgentem, infirmitas tardabat. Longè alia proficiſcentis ex vrbe Germanici exercitus ſpecies. Non vigor corporibus, non ardor animis. lentum & rarum agmen, & fluxa arma, ſegnes equi. impatiens ſolis, pulueris, tempeſtatum: quantumq. hebes ad ſuſtinendum laborem miles, tanto ad diſcordias promtior. Accedebat

Vitellius vim pecuniæ profudit.

Neroni parentat.

Aula eius corruptiſſima.

* ſaginaque

Miſeria ciuium.

Nuncij ſuper defectione à Vitellio.

Quos ſtultè coërcet ipſe.

Lentè militem colligit.

Africa pro eo admititur.

Sed præſes eius occultè pro Veſpaſiano.

* Longè aliter vulgati. Pete è Com.

Cæcina it ad bellum.

Non cum eodem milite, quem adduxerat.

Dux ipse solutus:

huc Cæcinæ ambitio vetus, torpor recens, nimiâ fortunæ indulgentiâ soluti in luxum: seu perfidiam meditanti, infringere exercitus virtutem, inter artes erat. Credidêre plerique Flauij Sabini consiliis concussam Cæcinæ mentem, ministro sermonum Rubrio Gallo, rata apud Vespasianum fore pacta transitionis. simul odiorum inuidiæque erga Fabium Valentem admonebatur, vt impar ad Vitellium, gratiam vireſque apud nouum Principem pararet. Cæcina, complexu Vitellij multo cum honore digressus, partem equitum ad occupandam Cremonam præmisit. Mox vexillarij quartædecimæ, & sextædecimæ legionum, dein quinta, & * duodeuicesima secutæ: postremo agmine Vnaetuicesima Rapax, & prima Italica incessêre, cum vexillariis trium Britannicarum legionum, & electis auxiliis. Profecto Cæcinâ, scripsit Fabius Valens exercitui, quem ipse ductauerat, vt in itinere opperiretur: sic sibi cum Cæcinâ conuenisse. qui præsens, eoque validior, immutatum id consilium finxit, vt ingruenti bello, totâ mole occurreretur. Ita accelerare legiones Cremonam, pars Hostiliam petere iussæ. Ipse Rauennam diuertit, prætexto Classem alloquendi. Mox Patauij secretum componendæ proditionis quæsitum. Namque Lucilius Bassus post præfecturam alæ, Rauennati simul ac Misenensi classibus à Vitellio præpositus, quòd non statim præfecturam prætorij adeptus foret, iniquam iracundiam flagitiosâ perfidiâ vlciscebatur. Nec sciri potest, traxerit ne Cæcinam, an (quod euenit inter malos, vt & similes sint) eadem illos prauitas impulerit. Scriptores temporum, qui potiente rerum Flauiâ domo, monumenta huiusce belli composuerunt, curam pacis & amorem Reip. corruptas in adulationem caussas tradidere. Nobis, super insitam leuitatem, & prodito Galbâ mox vilem fidem, æmulatione inuidiaque, ne ab aliis apud Vitellium anteirentur, peruertisse ipsum Vitellium videntur. Cæcina legiones assecutus, centurionum militumque animos obstinatos, pro Vitellio, variis artibus subruebat. Basso eadem molienti minor difficultas erat, lubricâ ad mutandam fidem classe, ob memoriam recentis pro Othone militiæ.

Siue corruptus etiam.

Copia eius.

* *Vat.* duoetvicesima

Proditionem cum Basso instruit.

Quem, corrupítne? an ab eo corruptus?

Vterque suos tentat, & immutat:

Facilius Bassus.

C. COR-